

**ÚŘAD PRO TECHNICKOU NORMALIZACI,
METROLOGII A STÁTNÍ ZKUŠEBNICTVÍ**

a

**ČESKÁ SPOLEČNOST PRO TECHNICKOU
NORMALIZACI**

Výuka technické normalizace

2. díl

Doprovodný text k prezentacím

Praha listopad 2013

Na úvod

Tento materiál byl vytvořen v rámci Plánu rozvoje technické normalizace pro podporu výuky základů technické normalizace na středních školách i univerzitách. Prezentace, které jsou součástí materiálu, je možno používat buď přímo, nebo ve formě upravené jednotlivými přednášejícími tak, aby byly splněny základní požadavky příslušného předmětu výuky.

Všechno během doby pochopitelně zastarává, a tak je dobré před jejich opětovným použitím porovnat informace v tomto materiálu s aktuálními informacemi, které jsou uvedeny na oficiálních webových stránkách Úřadu pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví (www.unmz.cz).

Ing. Václav Voves

*za kolektiv autorů České společnosti
pro technickou normalizaci*

Obsah

Přehled zkratk použitých v textu	4
1. Management rizika	5
2. Společenská odpovědnost	13
3. Technická harmonizace	24
4. Posuzování shody	33
5. Management kvality	36
6. Environmentální management	40
7. Užitečné odkazy na webové stránky	43

Přehled zkratkou použitých v textu

Zkratka	Význam
AS	Označení australských norem
CAN/CSA	Označení kanadských norem
CASCO	Výbor pro posuzování shody (Committee on Conformity assessment)
CEN	Evropský výbor pro normalizaci
CENELEC (CLC)	Evropský výbor pro normalizaci v elektrotechnice
COSO	Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission
ČIA	Český institut pro akreditaci
ČSN	Označení české technické normy; původně zkratka pro Československá společnost normalizační
ČSTN	Česká společnost pro technickou normalizaci
DIN ANP	Technická komise pro normalizační praxi při DIN
EHP (EEA)	Evropský hospodářský prostor (European Economic Area)
EMS	Systém environmentálního managementu
ES	Evropské společenství
ESČ	Elektrotechnický svaz československý
ESD	Evropský soudní dvůr
ESVO (EFTA)	Evropské sdružení volného obchodu (European Free Trade Association)
GUIDE	Pokyn (např. ISO/IEC Guide = Pokyn ISO/IEC)
IEC	Mezinárodní elektrotechnická komise
ILO	Mezinárodní organizace práce (International Labour Organization)
ISO	Mezinárodní organizace pro normalizaci
JIS	Označení japonských norem
MSP (SME)	Malé a střední podniky (Small and Middle Sized Enterprises)
NANDO	Elektronická informační databáze Evropské unie notifikovaných a určených organizací v rámci Nového přístupu (New Approach Notified and Designated Organisations Information System)
NZS	Označení novozélandských norem
OJ (OJ EU)	Oficiální věstník Evropské unie
OTN	Odbor technické normalizace
SC	Subkomise
TC	Technická komise
TN	Technická normalizace
TNK	Technická normalizační komise
TR	Technická zpráva
TS	Technická specifikace
UNESCO	Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
ÚNMZ	Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví
WG (JWG)	Pracovní skupina (společná pracovní skupina)
WTO	World Trade Organisation (Světová obchodní organizace)

1. Management rizika

Management rizika a zejména jeho analýzu je možno považovat za strukturovaný proces, který obsahuje řadu prvků od počáteční identifikace a zmíněné analýzy po vyhodnocení přijatelnosti a identifikaci variant snížení jeho potenciální stránky volbou vhodných opatření vedoucích k jeho snížení.

Předmět analýzy rizika je možné shrnout do následujících tří otázek:

- Kde nastává riziková situace? (Na základě identifikace nebezpečí.)
- S jakou pravděpodobností k tomu dochází (Na základě analýzy četnosti.)
- Jaké budou následky? (Na základě analýzy následků.)

Rizika v podstatě provázejí každou lidskou činnost: mohou se týkat zdraví a bezpečnosti (vliv toxických chemikálií), ekonomie (destrukce výrobního zařízení), environmentu (ovlivnění životního prostředí). Cílem managementu rizika je proto snížení ztrát na životě, onemocnění nebo zranění, škody na majetku a následné ztráty a dopady na environment, zabránit jim nebo je regulovat.

Pro účinné zvládnutí rizika je nutné v prvé řadě riziko analyzovat. Analýza rizik je tedy nástrojem pro:

- jejich identifikaci;
- přístup k jejich řešení;
- poskytování objektivních informací při rozhodování;
- splnění legislativních požadavků a nařízení.

Výsledky analýzy rizika jsou použitelné zejména při stanovení přijatelnosti rizika a při volbě opatření pro jeho potenciální snížení nebo zabránění jeho vzniku.

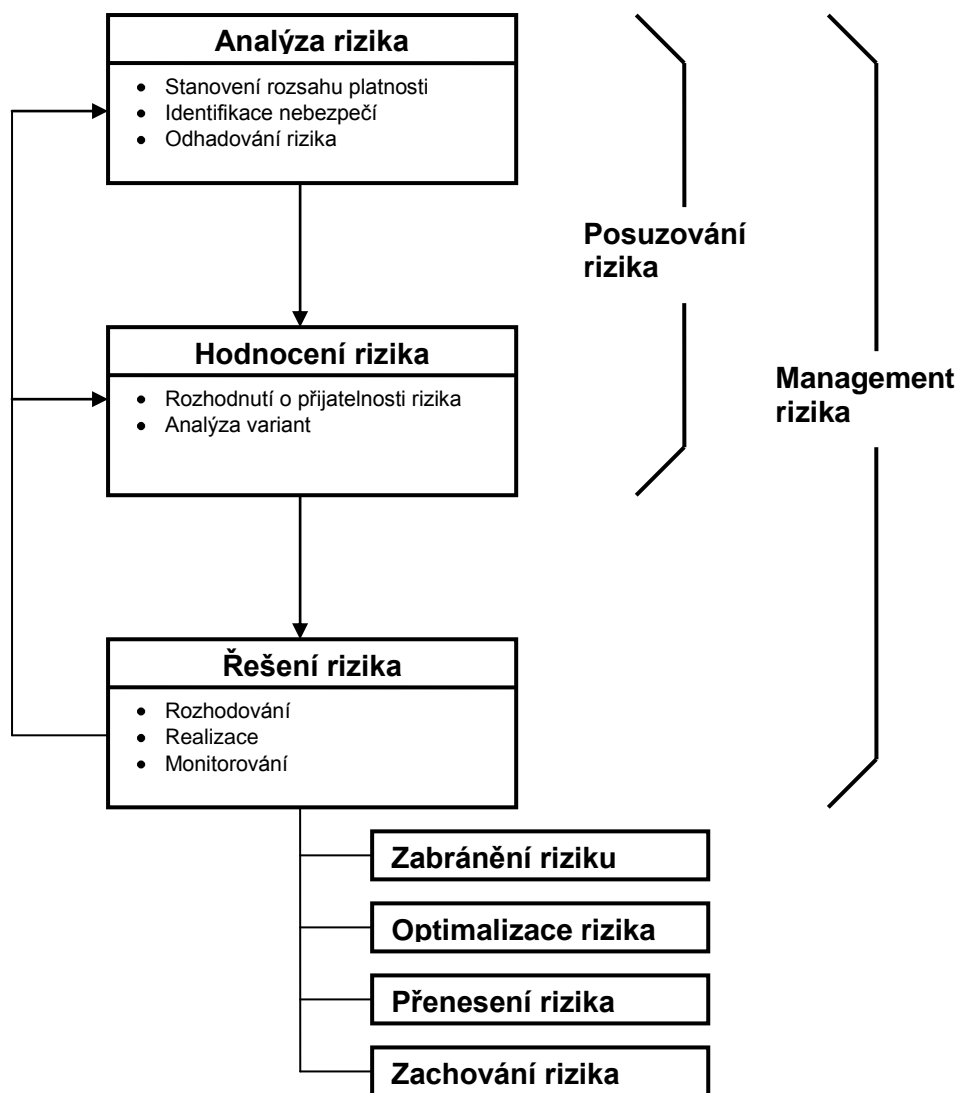
Z pohledu managementu rizika, je možné výhodně využít analýzu rizika při:

1. systematické identifikaci potenciálních nebezpečí;
2. systematické identifikaci potenciálních poruch;
3. kvalitativním vyjádření rizika nebo jeho klasifikaci;
4. návrhu možných modifikací vedoucích k snížení rizika nebo dosažení přijatelné úrovně spolehlivosti;
5. identifikaci slabých článků v systému, které přispívají ke vzniku rizika;
6. zkvalitnění vzájemné vazby mezi systémem a procesem;
7. vzájemném porovnání rizik s riziky alternativních systémů nebo technik resp. technologií;
8. identifikace rizik z pohledu jejich nejistot;
9. stanovení priorit při zlepšování zdraví a bezpečnosti;
10. racionalizaci preventivní údržby a kontroly;
11. vyšetření nehod a předcházení jejich vzniku;
12. stanovení alternativ rozličných opatření a technologií pro snížení rizika.

Výhodné využití analýzy rizika je důležitým předpokladem pro dosažení efektivnosti managementu rizika a to ať se jedná o zlepšení podmínek týkajících se zdraví a bezpečnosti, předcházení ekonomickým ztrátám případně dosažení shody s příslušnými Nařízeními vlády. Je nutné ovšem podotknout, že analýza rizika vyžaduje multidisciplinární přístup, jehož předpokladem jsou odborné znalosti z oblasti:

- systémové analýzy;
- pravděpodobnosti a statistiky;
- chemie, mechaniky, strojírenství, stavebnictví atd.;
- fyzikálních, chemických nebo biologických věd;
- zdravotní vědy včetně toxikologie a epidemiologie;
- sociálních věd včetně ekonomie, psychologie a sociologie;
- lidských faktorů, ergonomie a vědy o managementu.

Zjednodušený vztah mezi analýzou rizika a ostatními činnostmi managementu rizika je zřejmý z následujícího obrázku (obrázek 1):

Obrázek 1. Zjednodušený vztah mezi analýzou rizika a ostatními činnostmi managementu rizika

Z uvedeného základního pohledu na management rizika je zřejmé, že možnost jeho využití pokrývá většinu aktivit a oborů lidské činnosti. V rámci systému managementu kvality je možné analyzovat odděleně riziko:

- procesu,
- systému, a
- produktu.

Další rozbor v tomto díle budou směřovány převážně do oblasti rizika produktu zejména pak rizika strojních zařízení.

Základní termíny, případně jejich definice z oblasti rizika

Pro snadnější orientaci v problematice rizika bude vhodné uvést přehled termínů, případně jejich definic a jejich vývoj v technických normách a normalizačních dokumentech, ve kterých jsou uvedeny.

Pokyn ISO/IEC 51 Bezpečnostní hlediska – pokyny pro jejich začlenění do norem

Tento pokyn nabízí autorům technických norem vodítko pro začlenění bezpečnostních hledisek do technických norem. Je použitelný pro jakékoli bezpečnostní hledisko týkající se lidí, majetku nebo prostředí, případně kombinaci jednoho nebo více výše zmíněných (např. pouze lidé; lidé a majetek; lidé, majetek a prostředí). Pokyn uplatňuje přístup zaměřený na snižování **rizika** plynoucího z použití výrobků, procesů nebo služeb. Je brána v potaz celá doba využití výrobku, procesu nebo služby,

včetně původně **zamýšleného využití** na straně jedné a **rozumně předvídatelného nesprávného použití** na straně druhé.

bezpečnost (*safety*)

osvobození od nepřijatelného **rizika**

riziko (*risk*)

kombinace pravděpodobnosti vzniku možné **škody (poškození, újmy)** a závažnosti této **škody (poškození, újmy)**

škoda (*harm*)

poškození nebo újma na zdraví jednotlivce nebo skupiny osob a/nebo na majetku a/nebo životním prostředí

škodlivá událost (*harmful event*)

událost, při které **nebezpečná situace** vyústí ve **škodu**

nebezpečí (*hazard*)

zdroj možné **škody**

POZNÁMKA Pojem **nebezpečí** je možné doplnit přívlastkem tak, že definuje svůj původ nebo povahu očekávaného **škody** (např. nebezpečí elektrického šoku, nebezpečí utonutí, nebezpečí rozdrčení, toxické nebezpečí, nebezpečí pořežání).

nebezpečná situace (*hazardous situation*)

okolnosti, za kterých jsou lidé, majetek nebo environment vystaveni jednomu nebo více **nebezpečí**

přípustné riziko (*tolerable risk*)

riziko, které je přijato v daném kontextu na základě běžného společenského uznání

ochranné opatření (*protective measure*)

prostředky k snížení **rizika**

POZNÁMKA Ochranná opatření zahrnují snížení rizika pomocí vlastního bezpečného provedení, ochranných zařízení, osobního ochranného vybavení, informace pro instalaci a použití a výcvik.

zbytkové riziko (*residual risk*)

riziko, které přetrvává po realizaci **ochranných opatření**

analýza rizika (*risk analysis*)

systematické použití dostupných informací k určení **nebezpečí** a odhadu **rizika**

hodnocení rizika (*risk evaluation*)

proces založený na **analýze rizika**, s jehož pomocí lze určit, zda bylo dosaženo **přípustného rizika**

posouzení rizika (*risk assessment*)

celkový proces, zahrnující **analýzu a hodnocení rizika**

zamýšlené použití (*intended use*)

použití výrobku, procesu nebo služby v souladu s informací poskytnutou dodavatelem

rozumně předvídatelné zneužití (*reasonably foreseeable misuse*)

použití výrobku, procesu nebo služby způsobem nezamýšleným dodavatelem, který ale mohl vyplynout ze snadno předpověditelného lidského chování

Použití slov „bezpečnost“ a „bezpečný“

Použití slov **bezpečnost** a **bezpečný** jako popisných přídavných jmen by mělo být eliminováno, protože tato slova nepřinášejí žádnou užitečnou informaci navíc. Navíc mohou být s velkou pravděpodobností interpretována jako ujištění o úplném odstranění **rizika**.

Tam, kde je to možné, je doporučeno nahradit slova **bezpečnost** a **bezpečný** objektivní indikací.

Příklady jsou:

- použít termín „ochranná helma“ místo „bezpečnostní helma“,
- „ochranné impedanční zařízení“ místo „bezpečnostní impedance“,
- „neklouzavý povrch“ místo „bezpečnostní materiál“.

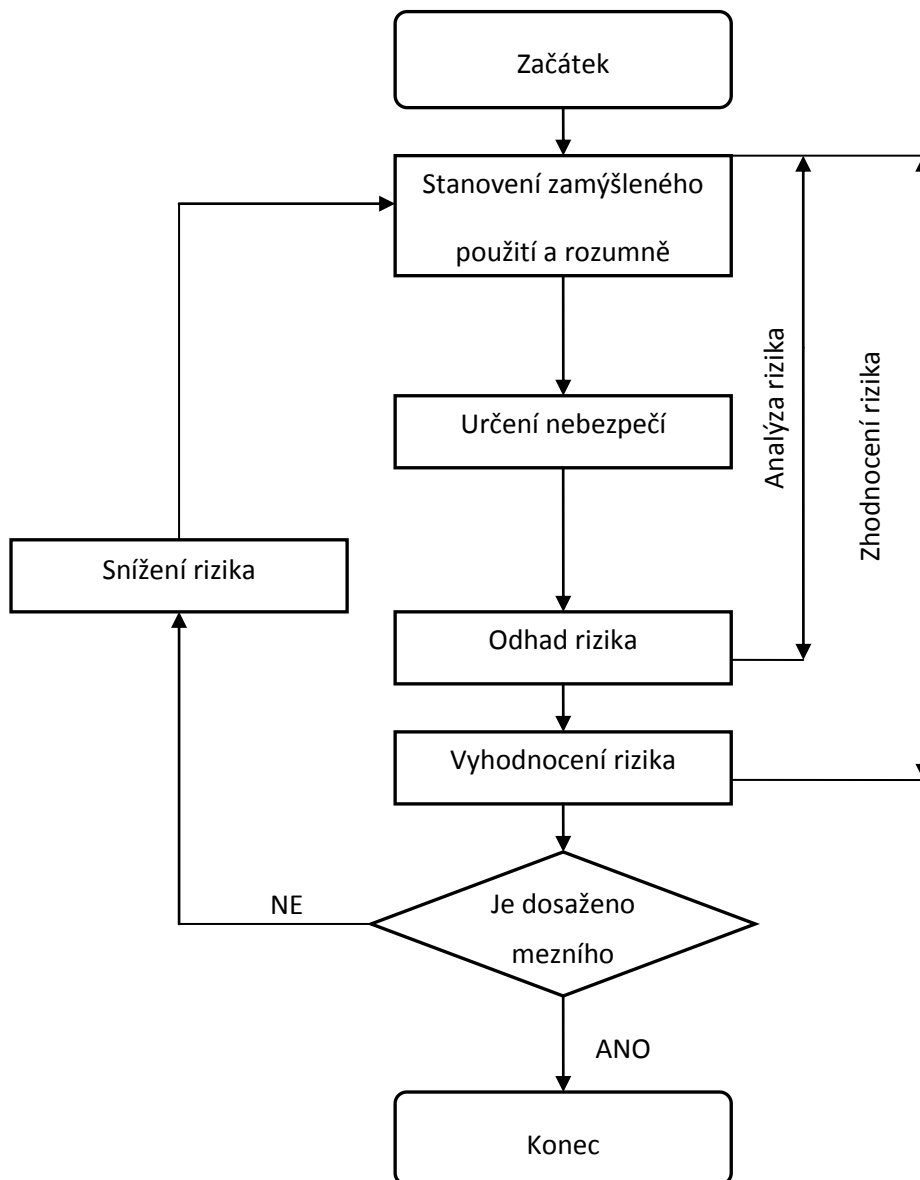
Koncept bezpečnosti

Bezpečností se zabývají pracovní normy v mnoha různých formách napříč širokou škálou technologií, stejně jako výrobků, procesů a služeb. Vzrůstající složitost výrobků, procesů a služeb, které vstupují na trh, vyžaduje, aby se **bezpečnostní** hlediska dostala do popředí našeho zájmu. Není možné dosáhnout absolutní bezpečnosti: určité **riziko** vždy zůstává; to je v tomto pokynu definováno jako **zbytkové riziko**. Proto také výrobek, proces nebo služba mohou být pouze relativně bezpečné.

Bezpečnosti je dosaženo redukcí **rizika** na přípustnou úroveň – což je definováno v tomto pokynu jako **přípustné riziko**. **Přípustné riziko** je určeno snahou o optimální rovnováhu mezi ideálem abso-

lutní bezpečností a požadavky, které musí výrobek, proces nebo služba splňovat a faktory, jako je užitek pro uživatele, přiměřenost účelu, efektivita vynaložených prostředků a konvence dané společnosti. Je nutné úroveň přípustného rizika neustále revidovat, zvláště, když vývoj v technologii a znalostech umožní ekonomicky přijatelná zdokonalení, která minimalizují riziko při zachování použitelnosti výrobku, procesu nebo služby.

Přípustné riziko je dosaženo opakováním se procesů **posouzení rizika (analýza rizika a hodnocení rizika)** a snížení rizika (viz obrázek 2).

Obrázek 2 Proces posouzení rizika

Dosažení přípustného rizika

Následující postup (viz obrázek) by měl být použit k snižování **rizika** na přípustnou mez:

- a. určit pravděpodobnou skupinu uživatelů výrobku, procesu nebo služby (včetně osob se speciálními potřebami a starších lidí) a všechny skupiny, které přijdou s výrobkem, procesem nebo službou do kontaktu (např. použití/kontakt s malými dětmi);
- b. určit **zamýšlené použití** a určit **rozumně předvídatelné zneužití** výrobku, procesu nebo služby;
- c. určit každé nebezpečí (včetně nebezpečných situací a škodlivých událostí) objevující se ve všech fázích a podmínkách použití výrobku, procesu nebo služby, zahrnuje v to instalaci, údržbu, opravu a zničení/likvidace;
- d. odhadnout a posoudit riziko, které vyplývá ze zjištěného nebezpečí (viz obr.1) pro každou uživatelskou/kontaktní skupinu a těch, kteří jsou identifikováni s nebezpečím (nebezpečími);
- e. posoudit, zda je riziko přípustné (např. porovnáním s podobnými výrobky, procesy nebo službami);
- f. pokud riziko není přípustné, snižovat jej až na přípustnou mez;

Při snižování rizika platí následující pořádek priorit:

- 1) vlastní bezpečné provedení;
- 2) ochranné pomůcky;
- 3) informace pro uživatele.

Management rizika z pohledu strategie ISO

„Bez rizika není pokrok“ a „Čím větší riziko, tím větší odměna“ jsou dobře známé pravdy. Obě však mohou být naplněny pouze, je-li riziko řízeno.

Management rizika je důležitou součástí pojišťovnictví již asi 50 let, ale v poslední době získal větší známost jako celosvětově nastupující filosofie managementu. Je to metodologie postavená na zdravém rozumu, která umožňuje jasné nasměrování a vytvoření cesty pro rozhodování uvnitř organizace. Nelze opomenout, že přístup k riziku se mění místo od místa.

Dnes nejvíce zářící odvětví a organizace chápou, že působení na dynamických trzích vyžaduje dobře trénované a všestranné zaměstnance schopné zvládat výzvy stále a rychle se měnícího prostředí pro business. Toto vedlo k vývoji a rozvoji schopností nutných k překonání komplexnosti a nejistoty, které je nutno čelit ve stále více konkurenčním světě.

Praktik managementu rizika budoucnosti musí podporovat znalostní potřeby ředitelů, úředníků organizací a vládních entit tak, aby bylo zajištěno přežití.

Tak jako dosáhl management rizika těchto nových úrovní zralosti, byl business konfrontován s požadavky na odpovědnější vedení společnosti. Aby mohlo být vedení společnosti efektivní, musí být podpořeno důsledným procesem managementu rizika a silným kontrolním zajištěním. Management rizika identifikuje potřebu kontrol, zatímco interní audit poskytuje jistotu, že tyto kontroly byly provedeny a jsou efektivní.

Vedení společnosti je pojivo, které drží organizaci pohromadě v její honbě za jejími cíli. Management rizika pak poskytuje pružnost a interní audit jistotu.

Častý dohled. Tento přístup umožňuje zákonodárcům demonstrovat, že něco udělali, ale je nepravděpodobné, že by vedl k zamezení kolapsům společností z důvodu kriminální činnosti managementu. To je zapříčiněno zejména tím, že jakmile zákon vstoupí v platnost, začínají lidé pracovat na tom, jak ho obejít.

Co je žádoucí je návrat k etickému managementu s velkou odpovědností za činnosti. Až příliš často nastává situace, že když je něco špatně, je za to odpovědný systém, ale nikdo nenese odpovědnost za rozhodnutí, které k chybě vedlo. Nikde není tento trend k neodpovědnosti zřetelnější, než na politické a nadnárodní společenské úrovni.

V oblasti vedení společnosti je pro organizace výzvou jasně identifikovat rizika, která je nutno řídit tak, aby bylo možné převést strategické cíle do operativní reality a přiřadit odpovědnost za jejich efektivní řízení. Naneštěstí až příliš mnoho organizací nerozlišuje mezi odpovědností za rozhodnutí a odpovědností za provedení rozhodnutí. Toto je místo, kde se stává rozvoj a přejímání kultury rizika specifické pro organizaci rozhodujícím.

Kultura rizika vzniká ve chvíli, kdy všichni zaměstnanci, na všech úrovních přijmou odpovědnost za chování vztahující se k jejich individuálnímu výkonu a konání, nebo na základě rozumné analýzy předvídatelných rizik, příležitostí a s nimi spojenými dopady na strategické cíle společnosti.

Posun směrem k zahrnutí procesu managementu rizika do pracovního rámce vedení společnosti byl u společností mimo severní Ameriku z důvodu externích sil jako změny vlád a burz cenných papírů o trochu rychlejší.

Mnoho entit se snaží povzbuzovat organizace k začlenění norem kvality, bezpečnosti a environmentu do svých činností cestou systému certifikace nebo shody a jsou překvapeny, když se setkají s opozicí, v některých případech i s nepřátelstvím, ředitelů a managementu. Tak jak organizace hledají cestu k přežití ve stále více konkurenčním světě, je nezbytné, aby normy poskytovaly skutečné a demonstrovatelné přínosy.

Organizace s kladným vztahem k řízení rizika jsou obecně otevřenější k implementaci mezinárodních norem jako ISO 9001, ISO 14001 a ISO 15489 když je jim ukázáno, jak může implementace norem, nebo jejich částí, umožnit efektivnější řízení rizika a tudíž maximalizovat příležitosti směrem k dosažení firemních cílů.

Management rizika je integrální součástí dobrého managementu. Jedná se o opakovaný proces neustálého zlepšování, který je nejlepší zavést do existujících praktik nebo business procesů.

Efektivní režim managementu rizika je kombinací kultury, procesů a struktur. Které jsou řízeny směrem k realizaci potenciálních příležitostí při současném řízení nepříznivých efektů.

Kultura organizace je suma jejích lidí, symbolů, příběhů, obchodních zkušeností, silových struktur, kontrolních systémů, organizační struktury, rituálů a rutin, které ji svou kombinací činí unikátní.

Proces managementu rizika může být založen na:

- ✓ národní normě, jako např. AS/NZS 4360:2004 (Austrálie a Nový Zéland), CAN/CSA-Q850-1997 (Kanada), nebo JIS Q 2001:2001 (Japonsko);
- ✓ normě vyvinuté odvětvím, jako je např. norma vyvinutá organizacemi pro management rizika ve Velké Británii a přejatá Federací evropských asociací managementu rizika;
- ✓ pracovním rámcem managementu rizika, jako je např. rámec vyvinutý COSO (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission); nebo
- ✓ něčím vyvinutým „doma“, co formalizuje terminologii a úrovně rizika v organizaci.

Přijatá struktura musí zajistit, že všechna rizika mají svého vlastníka, který má odpovědnost za jejich řízení a zároveň pravomoci k činění rozhodnutí ve vztahu k zacházení s rizikem.

Management rizika je odpovědností liniového managementu a i přesto, že mohou existovat experti radící a usnadňující činnosti managementu rizika, odpovědnost nemůže být managerem s pravomocemi k provádění rozhodnutí o specifickém riziku delegována. Management rizika se musí také stát integrální součástí procesu strategického plánování a zpravodajského programu Rady.

Konečným výsledkem je nasměrování firemní kultury, procesů a struktury směrem k realizaci potenciálních příležitostí spolu se současným řízením nepříznivých efektů v honbě za dosažením cílů organizace.

Kultura a struktura bude velmi záviset na zapojení Rady a managementu. Nicméně jakýkoli přijatý proces managementu rizika musí zajistit:

- ✓ ustanovení jasných cest komunikace a konzultací se všemi příslušnými zainteresovanými stranami, a to jak externími tak interními;
- ✓ radou firmy vyvinutý a vyhlášený kontext rizika, který odráží kulturu rizika požadovanou od zaměstnanců a definující strukturu nutných analýz;
- ✓ vytvoření rigorózního procesu k identifikaci co, kdy, kde, proč a jak mohou události zvýšit, zamezit, degradovat nebo oddálit dosažení cílů firmy;
- ✓ stanovení okolností a pravděpodobností a tedy i úrovně rizika a identifikaci a zvážení existujících kontrol;
- ✓ porovnání odhadnutých úrovní rizika s ustanovenými kritérii a zvážení rovnováhy mezi potenciálními benefity a nepříznivými výsledky;
- ✓ vyvinutí a implementaci specifických, nákladově efektivních strategií a akčních plánů pro zvýšení benefitů a redukci potenciálních nákladů;
- ✓ neustálé monitorování a revize efektivity všech kroků v procesu managementu rizika tak, aby bylo zajištěno neustálé zlepšování a aby bylo zajištěno, že priority není nutno měnit z důvodu změny okolností.

Takovýto proces může být aplikován na mnoha úrovních organizace. Může být aplikován na strategické úrovni a na taktické a operativní úrovni firmy. Může být aplikován u specifických projektů, jako jsou outsourcingové činnosti nebo hlavní infrastruktura, pro pomoc při specifických rozhodnutích, nebo k řízení specifických rizikových oblastí, jako jsou požadavky kvality, bezpečnosti, nebo environmentu.

Jednou z výzev, se kterou jsou často konfrontováni ti, kteří chtějí implementovat ISO 9001, ISO 14001 nebo různé bezpečnostní normy do firmy, je jejich rozpoznání radou jako odpovědnosti staršího vedení a liniového managementu, stejně jako odpovědnosti každého pracovníka.

Proces managementu rizika může být využit k identifikaci těch aspektů kvality, environmentu nebo bezpečnosti, které jsou kritické pro dosažení cílů společnosti, k identifikaci toho, jakou pozici má v organizaci odpovědnost a vlastnictví vzhledem k zajištění výkonů, a jaké části organizace jsou odpovědné za implementaci rozhodnutí vlastníků rizika.

Praktici managementu rizika se často stávají svými nejhoršími nepřáteli, když přijde na championing změn kultury nutných pro efektivní řízení rizik organizace.

Toto není, bohužel, nový fenomén, jak ilustruje následující citát od dlouholetého komentátora a filozofa managementu rizika Felixe Klomana. Jeho komentář v „The Revolt of the Risk Manager“ publikovaný v říjnu 1971 v Bests Review je dnes stejně platný a aplikovatelný jako při svém prvním publikování:

Dokud nebude manažer rizika zcela oprostěn od svých reálných a psychologických vazeb na pojišťovnictví, nebude schopen vykonávat svou funkci v managementu rizika.

Výzvou pro současné managery rizika není jen oprostít se od mantry že „management rizika je pouze o pojištění a když jsme pojištěni, zvládli jsme svá rizika“, ale spíše být akceptován „risk makery“ a „risk takery“ na všech úrovních organizace jako poskytovatel rad a služeb. Jsou to právě „risk makeři“ a „risk takeři“, kdo musí být vlastníkem rizika a musí mít odpovědnost za jeho efektivní řízení.

Následek nejistoty pozice managementu rizika v organizaci a role manažera rizika je vnímána množstvím osob a profesních organizací prezentujících se jako skuteční „manažeři rizika“.

Stejně jako účetní profese rozpoznala nutnost profesionálního programu univerzitního studia osob nabízejících účetní služby, je třeba stejného programu pro praktiky managementu rizika. Toho bylo dosaženo v různých úrovních a pomalu si to získává přijetí v mnoha zemích, např. Austrálii, Kanadě, Jižní Africe, Velké Británii a USA.

Formální programy managementu rizika, které byly vyvinuty, nejsou substitutem existujících kvalifikací, ale spíše deštníkem, pod kterým je možno shromáždit širokou řadu účastníků managementu rizika a kde mohou být rozpoznáni jako profesionálové managementu rizika, kteří nesou jádro základních informací a kteří se drží striktního kódu jednání.

Tento vzdělávací a profesní přístup k rozvoji byl usnadněn organizacemi jako Institut managementu rizika ve Velké Británii, Novozélandskou společností managementu rizika, Institucí managementu rizika Austrálie a Jihoafrickým institutem managementu rizika. Tyto organizace mají společný cíl přivést dohromady všechny skupiny zapojené do řízení rizika za účelem:

- ✓ Propagace a podpory zájmů a rozvoje spoluúčastníků managementu rizika;
- ✓ Poskytování fóra pro výměnu pohledů, myšlenek a zkušeností s managementem rizika;
- ✓ Propagace a podpory vzdělávacích aktivit a výzkumu podporujících profesionální rozvoj vědy, dovedností, přístupů a znalostí managementu rizika; a
- ✓ Podpory rozvoje vzdělání v managementu rizika a výzkumných programů na univerzitách a podobných institucích.

Efektivní management rizika není jen žádoucí aktivita businessu, ale je důležitý také na národní, regionální a lokálních úrovních vlády, jestliže chce společnost využívat efektivně své zdroje a také pro obecné blaho lidí.

Je ještě hodně co zlepšovat v tom, jak vláda řídí riziko v rozvinutých ekonomikách, avšak benefity, kterých musí být dosaženo v rozvíjejících se zemích jsou neměřitelné ve vztahu ke zmenšení lidského utrpení a usnadnění ekonomického rozvoje. Dr Harold Skipper identifikoval tuto potřebu ve zprávě UNESCO na konci 70. let, která naneštěstí zůstala bez povšimnutí.

Management rizika je brán jako aktivita businessu, ale měl by být také využíván ve vývoji infrastruktury, která ob stojí při přírodních katastrofách, a při poskytování programů pro minimalizaci lidského utrpení. Toto neznamena, že se jedná o univerzální lék na všechny nemoci společnosti, ale pokud je správně využito, umožňuje lidem stát se zodpovědnějšími za své činy.

Největším rizikem je nerisikovat vůbec. Bez rizika není pokrok. Výzvou pro nás všechny je řídit riziko tak, aby byl zajištěn úspěšný výsledek. Riziko musíme podstoupit, chceme-li se učit, cítit, měnit se, růst milovat a žít. Pouze osoba, která riskuje je svobodná.

Bibliografie

- [1] ISO/TR 7239:1984 Development and principles for application of public information symbols.
- [2] ISO 9186:2001 Graphical symbols -- Test methods for judged comprehensibility and for comprehension
- [3] ISO 9186-1:2007 Graphical symbols -- Test methods -- Part 1: Methods for testing comprehensibility
- [4] ISO 14121-1:2007 Safety of machinery — Risk assessment — Part 1: Principles
- [5] ISO 14971:2007 Medical devices — Application of risk management to medical devices
- [6] ISO/IEC Guide 2:2004 Standardization and related activities — General vocabulary.
- [7] ISO/IEC Guide 7:1994, Guidelines for drafting of standards suitable for use for conformity assessment.

- [8] ISO/IEC Guide 15:1977, ISO/IEC code of principles on “reference to standards”.
- [9] ISO Guide 64:1997, Guide for the inclusion of environmental aspects in product standards.
- [10] ISO/IEC Directives, Part 2: Methodology for the development of International Standards, 1992.
- [11] ISO/IEC Directives, Part 3: Drafting and presentation of International Standards, 1997.

2. Společenská odpovědnost

Otázkou je co zahrnuje terminologické sousloví **společenská odpovědnost**? Odpověď na tuto otázku plně vystihuje kapitola 2 v ČSN ISO 26000:2012 „Pokyny pro oblast společenské odpovědnosti“.

společenská odpovědnost (*social responsibility*)

odpovědnost organizace za dopady jejích rozhodnutí a aktivit na společnost a životní prostředí prostřednictvím transparentního etického chování, které

- přispívá k udržitelnému rozvoji, zdraví a dobrým životním podmínkám ve společnosti;
- bere v úvahu očekávání zainteresovaných stran;
- je v souladu s příslušnou legislativou a mezinárodními standardy chování; a
- je integrováno v rámci celé organizace a uplatňováno v jejích vztazích.

POZNÁMKA 1 Aktivity zahrnují výroby, služby a procesy.

POZNÁMKA 2 Vztahy představují aktivity organizace v rámci její *sféry vlivu*.

[ČSN ISO 26000:2012, článek 2.18]

Uvedená definice je vymezena řadou termínů, které je nutné pro její pochopení objasnit.

organizace (*organization*)

subjekt nebo skupina osob a zařízení s vnitřním uspořádáním odpovědností, pravomocí, vztahů a identifikovatelnými cíli

POZNÁMKA 1 Pro účely této mezinárodní normy nezahrnuje termín organizace vládu jednající ve své svrchovanosti při tvorbě a prosazování zákonů, výkonu soudní pravomoci, realizaci své povinnosti stanovovat politiku ve veřejném zájmu nebo plnění mezinárodních závazků státu.

POZNÁMKA 2 MSP je zkratka pro malé a střední podniky. V právu Unie jsou definovány v doporučení EU 2003/361. Hlavními faktory, které určují, zda podnik patří do skupiny MSP, jsou **počet zaměstnanců a roční obrát** nebo **bilanční suma roční rozvahy**.

Kategorie podniku	Počet zaměstnanců	Obrát	nebo	Bilanční suma
Střední podnik	< 250	≤ 50 mil. EUR		≤ 43 mil. EUR
Malý podnik	< 50	≤ 10 mil. EUR		≤ 10 mil. EUR
Mikropodnik	< 10	≤ 2 mil. EUR		≤ 2 mil. EUR

Stropy uvedené v tabulce platí pouze pro samostatné podniky. U podniku, který je součástí větší skupiny, bude možná nutné zahrnout i údaje o počtu zaměstnanců, obrátu nebo bilanční sumě dané skupiny.

[http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/smedefinition/index_cs.htm]

[ČSN ISO 26000:2012, článek 2.12]

dopad (činnosti, působení) organizace (*impact of an organization*)

dopad (*impact*)

pozitivní nebo negativní změna ve společnosti, v ekonomice nebo *životním prostředí* (2.6), která je zcela nebo částečně výsledkem minulých i současných činností a rozhodnutí organizace

[ČSN ISO 26000:2012, článek 2.9]

životní prostředí, environment (*environment*)

přirozené okolí, ve kterém organizace působí, včetně ovzduší, vody, půdy, přírodních zdrojů, flóry, fauny, lidí, vesmírného prostoru a jejich vzájemných vztahů

POZNÁMKA Okolí v tomto kontextu sahá od vnitřního prostředí organizace po globální systém.

[ČSN ISO 26000:2012, článek 2.6]

etické chování (*ethical behavior*)

chování, které je v kontextu konkrétní situace v souladu s uznávanými principy správného nebo dobrého chování a je v souladu s mezinárodními *standardy chování*

[ČSN ISO 26000:2012, článek 2.7]

udržitelný rozvoj (*sustainable development*)

rozvoj, který naplňuje potřeby současnosti, aniž by ohrožoval schopnost budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby

POZNÁMKA *Udržitelný rozvoj* se týká integrace cílů vysoké kvality života, zdraví a prosperity se sociální spravedlností a udržováním schopnosti Země podporovat život v celé jeho rozmanitosti. Tyto sociální, ekonomické a environmentální cíle jsou na sobě závislé a vzájemně se posilují. Udržitelný rozvoj lze považovat za způsob vyjádření širších očekávání společnosti jako celku.

[ČSN ISO 26000:2012, článek 2.23]

zainteresovaná strana (*stakeholder*)

osoba nebo skupina se zájmem na jakémkoliv rozhodnutí nebo aktivitě *organizace*

[ČSN ISO 26000:2012, článek 2.20]

mezinárodní standardy chování (*international norms of behavior*)

očekávané hodnoty společensky odpovědného chování organizace odvozené z mezinárodního zvykového práva, obecně uznávaných principů mezinárodního práva nebo mezivládních dohod, jež jsou všeobecně nebo téměř všeobecně uznávány

POZNÁMKA 1 Mezivládní dohody zahrnují smlouvy a úmluvy.

POZNÁMKA 2 I když se mezinárodní zvykové právo, obecně uznávané principy mezinárodního práva a mezivládní dohody primárně orientují na státy, vyjadřují cíle a principy, o něž usilují všechny organizace.

POZNÁMKA 3 Mezinárodní standardy chování se v čase vyvíjejí.

[ČSN ISO 26000:2012, článek 2.11]

sféra vlivu (*sphere of influence*)

oblast politických, smluvních, ekonomických nebo jiných vztahů, v jejichž rámci má *organizace* možnost ovlivňovat rozhodnutí nebo aktivity osob nebo organizací

POZNÁMKA 1 Schopnost ovlivňovat sama o sobě neznamená odpovědnost za uplatnění vlivu.

POZNÁMKA 2 Pokud se tento termín objevuje v textu této normy, je jej vždy třeba chápat v kontextu pokynů uvedených v článcích 5.2.3 a 7.3.3 ČSN ISO 26000:2012.

[ČSN ISO 26000:2012, článek 2.19]

Současné trendy společenské odpovědnosti

Zájem o společenskou odpovědnost organizací z mnoha důvodů roste. Globalizace, jednodušší cestování, lepší přístupnost a možnost okamžité komunikace způsobují, že se jednotlivci i organizace po celém světě mohou snadněji dozvědět o aktivitách organizací ve svém okolí i ve vzdálených lokalitách. Tyto faktory nabízejí organizacím příležitost těžit z možnosti naučit se nové způsoby řešení problémů.

To znamená, že rozhodování i aktivity organizace jsou předmětem zvýšeného zájmu celé řady různých skupin a jednotlivců. Zásady a postupy aplikované organizacemi v různých místech lze snadno porovnávat. Globální povaha některých environmentálních a zdravotních problémů a uznání celosvětové odpovědnosti za boj s chudobou, rostoucí vzájemné finanční a ekonomické propojení a geograficky rozptýlené hodnotové řetězce vedou k tomu, že záležitosti týkající se organizace mohou zasahovat do daleko širší oblasti, než je bezprostřední okolí organizace. Je důležité, aby se organizace společenskou odpovědností zabývaly bez ohledu na sociální nebo ekonomické okolnosti. Tuto vzájemnou celosvětovou provázanost zdůrazňují i dokumenty jako Deklarace z Rio de Janeira o životním prostředí a rozvoji, Johannesburgská deklarace o udržitelném rozvoji, Rozvojové cíle milénia a Deklarace ILO o základních principech a právech v práci.

V několika posledních desetiletích vedla globalizace ve vyspělých zemích k růstu vlivu (různých typů organizací včetně organizací soukromého sektoru, nestátních, státních i vládních organizací) na společnost a životní prostředí.

NNO (nestátní neziskové organizace) a soukromé společnosti se staly poskytovateli mnoha služeb obvykle zajišťovaných vládou, zejména v zemích, kde vlády čelily vážným výzvám a omezením a nebyly schopny zajišťovat služby v oblasti zdravotnictví, vzdělávání a sociální péče. S rostoucí působivostí vlád se mění i role organizací veřejného a soukromého sektoru.

V časech ekonomické a finanční krize by se organizace měly snažit své aktivity týkající se společenské odpovědnosti udržet. Takové krize mají výrazný vliv na zranitelnější skupiny, a tudíž vyvolávají vyšší potřebu zvýšené společenské odpovědnosti. Zároveň nabízejí konkrétní příležitosti pro efektivnější integraci společenských, ekonomických a environmentálních úvah do politických reforem i organizačního rozhodování a aktivit. Při realizaci těchto příležitostí hrají klíčovou úlohu vlády.

Spotřebitelé, zákazníci, dárci, investoři a vlastníci uplatňují v oblasti společenské odpovědnosti různými způsoby svůj finanční vliv na organizace. Očekávání společnosti ohledně výsledků dosahovaných organizací stále rostou.

Legislativa obsahující „právo společnosti na informace“ dává lidem v mnoha oblastech přístup k podrobným informacím o rozhodování a činnosti některých organizací. Rostoucí počet organizací dnes komunikuje se zainteresovanými stranami a zveřejňuje výroční zprávy o společenské odpovědnosti tak, aby plnily požadavky zainteresovaných stran ohledně informací o výsledcích dosažených organizací. Tyto a další faktory formují část dnešního kontextu společenské odpovědnosti a přispívají k tomu, že se po organizacích vyžaduje, aby prokazovaly svou společenskou odpovědnost.

Charakteristika společenské odpovědnosti

Obecné informace

Zásadní charakteristikou společenské odpovědnosti (2.18) je ochota organizace začlenit společenské a environmentální ohledy do svého rozhodovacího procesu a převzít odpovědnost za dopady svých aktivit a rozhodnutí na společnost a životní prostředí. To předpokládá jak transparentní, tak etické chování, které přispívá k trvalé udržitelnosti, je v souladu s použitelnou legislativou a mezinárodními standardy chování. Dále to znamená, že je společenská odpovědnost integrovaná v rámci celé organizace, je součástí jejích vztahů a zohledňuje zájmy zainteresovaných stran.

Zainteresovaná strana má jeden nebo několik zájmů, jež mohou být rozhodováním a aktivitami organizace ovlivněny. Takový zájem dává příslušné straně „vklad“ do organizace, který vytváří vztah s organizací. Tento vztah nemusí být formální, zainteresovaná strana nebo organizace si jej ani dokonce nemusí být vědoma. Při rozhodování o tom, které zájmy zainteresovaných stran se mají uznávat, by organizace měla zvážit zákonnost těchto zájmů a jejich soulad s mezinárodními standardy chování.

Očekávání od společnosti

Společenská odpovědnost vyžaduje pochopení širších očekávání společnosti. Základní součástí společenské odpovědnosti je respektování právního řádu. Společenská odpovědnost však také vyžaduje činnosti nad rámec plnění právních předpisů a uznání dalších závazků vůči ostatním, jež nejsou právně závazné. Tyto závazky vyplývají ze široce sdílených etických a jiných hodnot.

Přestože se budou v různých zemích a kulturách očekávání ohledně společensky odpovědného chování lišit, měly by organizace respektovat mezinárodní standardy chování, jako jsou ty, jež jsou zaneseny ve Všeobecné deklaraci lidských práv, Johannesburské deklaraci udržitelného rozvoje a v dalších nástrojích.

Základními tématy společenské odpovědnosti se zabývá kapitola 6. V rámci každého takového tématu jsou popsány různé otázky, umožňující organizaci stanovit své nejdůležitější dopady na společnost. U každé takové otázky je uveden popis opatření, jejichž prostřednictvím by měly být tyto dopady ošetřeny.

Role zainteresovaných stran ve společenské odpovědnosti

Zásadní význam pro společenskou odpovědnost má určení a zapojení zainteresovaných stran. Organizace by měla zjistit, kdo je na jejích rozhodnutích a aktivitách zainteresován, aby mohla porozumět svým dopadům a tomu, jak je řešit. I když zainteresované strany mohou organizaci pomoci při stanovování relevantnosti konkrétních záležitostí týkajících se rozhodnutí a aktivit organizace, nenahrazují při určování standardů chování a očekávání v oblasti chování širší společnost. Některé záležitosti mohou být z hlediska společenské odpovědnosti organizace relevantní i přesto, že se k nim nepodařilo přiřadit žádnou zainteresovanou stranu.

Integrace společenské odpovědnosti

Vzhledem k tomu, že se společenská odpovědnost zabývá dopady i možnými dopady činností a rozhodnutí organizace, tvoří nejdůležitější typ chování, kterému je nutné věnovat pozornost při neustálé a pravidelně prováděné činnosti organizace. Společenská odpovědnost by měla být integrovanou součástí základní strategie organizace s přidělenými pravomocemi a odpovědnostmi na všech vhodných úrovních organizace. Měla by se odrážet v rozhodování a zvažovat při realizaci činností. Na společnost může mít pozitivní dopad dobročinnost (přispívání na charitativní účely). Organizace by ji ale neměly využívat jako náhražku integrace společenské odpovědnosti do organizace. Dopady rozhodnutí a činností organizace mohou být značně ovlivněny jejími vztahy s dalšími organizacemi. Aby byla schopna dostát své odpovědnosti, může organizace někdy potřebovat spolupráci s dalšími organizacemi. To může zahrnovat partnerské organizace, konkurenci (přičemž je potřeba vyhnout se chování, jež by narušovalo hospodářskou soutěž) nebo subjekty, které jsou součástí hodnotového řetězce, případně jakoukoli jinou relevantní stranu ve sféře vlivu organizace.

MSP

Malé a střední organizace jsou takové organizace, jejichž počet zaměstnanců nebo objem finančních aktivit spadá pod určité limity. Tyto prahové hodnoty se v jednotlivých zemích liší. Pro účely této mezinárodní normy zahrnují MSP i velmi malé organizace, o nichž se hovoří jako o „mikro“ organizacích. Integraci společenské odpovědnosti v rámci MSP lze realizovat pomocí praktických, jednoduchých a nákladově efektivních opatření. Nemusí se tedy jednat o složitý nebo nákladný proces. Díky své menší velikosti a svému potenciálu vyšší flexibility a inovativnosti mohou MSP nabídnout zvlášť zajímavé příležitosti v oblasti společenské odpovědnosti. Obecně jsou pružnější v oblasti organizačního řízení, často mají těsný kontakt s místními komunitami a jejich vrcholové vedení mívá obvykle bezprostřed-

nější vliv na činnost organizace. Společenská odpovědnost v sobě zahrnuje přijetí integrovaného přístupu k řízení aktivit a dopadů organizace.

Organizace by měla dopady svých rozhodnutí a aktivit na společnost a životní prostředí řešit a sledovat způsobem, který bude zohledňovat velikost organizace i její dopady. Organizace nemusí být vždy schopna ihned napravit veškeré negativní důsledky svých rozhodnutí a aktivit. Může být nutné volit z několika možností a stanovovat priority.

Pomoci jim mohou následující doporučení. MSP by měly:

- ✓ vzít v úvahu skutečnost, že interní postupy řízení, podávání zpráv zainteresovaným stranám a další procesy mohou být u MSP pružnější a neformálnější než u větších organizací, pokud si zachovají přiměřenou úroveň transparentnosti;
- ✓ uvědomit si, že při procházení všech sedmi základních témat a stanovování relevantních otázek by se měl vzít v úvahu vlastní kontext, podmínky, zdroje organizace a zájmy zainteresovaných stran. Přitom je potřeba si uvědomit, že pro každou organizaci bude sice relevantních všech sedm základních témat, ale ne všechny otázky;
- ✓ od začátku se soustředit na otázky a dopady, jež mají největší význam z hlediska udržitelného rozvoje. MSP by měli dále mít vypracován plán včasného řešení zbývajících otázek a dopadů;
- ✓ při zpracování praktických návodů a programů týkajících se použití této normy využívat pomoci příslušných státních orgánů, kolektivních organizací (například odvětvových sdružení a zastřešujících nebo partnerských organizací) a národních standardizačních orgánů. Tyto pokyny a programy by se měly přizpůsobit na míru konkrétní povaze a potřebám MSP a jejich zainteresovaných stran; a dále
- ✓ kdekoli je to vhodné, v zájmu úspory zdrojů a zvýšení akceschopnosti jednat spíše než individuálně společně s partnerskými a odvětvovými organizacemi. Například u organizací působících ve stejném rámci a odvětví může být stanovení a zapojení zainteresovaných stran někdy efektivnější, pokud se provádí kolektivně.

Dá se očekávat, že převzetí společenské odpovědnosti bude pro MSP přínosné, a to z důvodů uvedených jinde v této mezinárodní normě. MSP mohou dospět ke zjištění, že další organizace, s nimiž jsou ve vzájemném vztahu, považují poskytování podpory aktivitám MSP za součást své vlastní společenské odpovědnosti. Organizace s většími možnostmi a zkušenostmi v oblasti společenské odpovědnosti mohou uvažovat o zajištění podpory pro MSP, včetně pomoci při zvyšování informovanosti o otázkách společenské odpovědnosti a správné praxe.

Vztah mezi společenskou odpovědností a udržitelným rozvojem

Přestože řada lidí nevnímá rozdíl mezi termíny společenská odpovědnost a udržitelný rozvoj a přestože spolu tyto dva termíny úzce souvisí, jedná se o poměrně rozdílné koncepty.

Udržitelný rozvoj je široce uznávaný koncept a cíl, který se na mezinárodní úrovni poprvé objevil v roce 1987 ve zprávě Světové komise OSN pro životní prostředí a rozvoj nazvané *Naše společná budoucnost*. **Udržitelný rozvoj představuje naplňování potřeb současnosti při respektování ekologických limitů planety, aniž by se tím ohrožovala schopnost budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby.** Udržitelný rozvoj má tři dimenze

- ✓ ekonomickou,
- ✓ sociální a
- ✓ environmentální.

Ty jsou vzájemně propojené; například eliminace chudoby vyžaduje podporu sociální spravedlnosti a ekonomického rozvoje i ochranu životního prostředí. Význam těchto cílů byl od roku 1987 opakovaně potvrzen na řadě mezinárodních konferencí, například na Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji v roce 1992 a Světovém summitu o udržitelném rozvoji v roce 2002.

Společenská odpovědnost klade důraz na organizaci jako takovou a týká se odpovědnosti organizace vůči společnosti a životnímu prostředí. Společenská odpovědnost úzce souvisí s udržitelným rozvojem. Vzhledem k tomu, že se udržitelný rozvoj týká ekonomických, sociálních a environmentálních cílů společných všem lidem, lze jej použít jako způsob, jak shrnout širší očekávání společnosti, která musí organizace při svém snažení o odpovědné jednání vzít v úvahu. Proto by mělo být zastřešujícím cílem společenské odpovědnosti organizace přispívat k udržitelnému rozvoji.

Principy, postupy a základní témata popsaná v následujících článcích této normy tvoří základ pro praktickou aplikaci společenské odpovědnosti v organizaci a její příspěvek k udržitelnému rozvoji. Rozhodnutí a opatření v rámci společenské odpovědnosti organizace mohou smysluplně přispívat k udržitelnému rozvoji.

Cílem udržitelného rozvoje je zachovat udržitelnost pro společnost jako celek a planetu. Netýká se udržitelnosti nebo životaschopnosti jakékoli konkrétní organizace. Udržitelnost existence konkrétní

organizace může, ale nemusí být v souladu s udržitelností společnosti jako celku, která se zajišťuje řešením sociálních, ekonomických a environmentálních aspektů integrovaným způsobem. Udržitelná spotřeba, udržitelné využití zdrojů a udržitelné zajišťování existence se týkají všech organizací a souvisejí s udržitelností společnosti jako celku.

Principy společenské odpovědnosti

Obecné informace

Při zavádění a realizaci společenské odpovědnosti je pro organizaci zastřešujícím cílem maximalizovat svůj příspěvek k udržitelnému rozvoji. Přestože neexistuje žádný definitivní seznam principů společenské odpovědnosti, měly by organizace v rámci tohoto cíle respektovat sedm principů nastíněných níže a zabývat se jimi společně se zásadami, jež jsou specifické pro jednotlivé oblasti.

Organizace by měly ve svém chování vycházet ze standardů, směrnic nebo pravidel chování, jež jsou v souladu s přijímanými principy správného nebo dobrého jednání v kontextu konkrétní situace, i když jsou tyto situace náročné. Organizacím se doporučuje, aby při používání této mezinárodní normy braly v úvahu společenské, environmentální, právní, kulturní, politické a organizační rozdíly, stejně jako různé ekonomické podmínky, přičemž by měly dodržovat mezinárodní standardy chování.

Sedm principům společenské odpovědnosti.

Odpovědnost

Princip odpovědnosti stanovuje, že by organizace měla být odpovědná za své dopady na společnost, hospodářství a životní prostředí.

V rámci tohoto principu by se organizace měla podrobit příslušnému dohledu a měla by akceptovat povinnost reagovat na závěry tohoto dohledu.

Odpovědnost stanovuje povinnost managementu zodpovídat se držitelům kontrolních podílů v organizaci a povinnost organizace zodpovídat se právním autoritám a respektovat zákony a předpisy. Odpovědnost za celkový dopad jejích rozhodnutí a aktivit na společnost a životní prostředí dále znamená, že se odpovědnost organizace vůči těm, kdo jsou ovlivněni jejími rozhodnutími a aktivitami, stejně jako obecně vůči společnosti, mění podle povahy dopadů a okolností.

Přijetí odpovědnosti bude mít pozitivní vliv na organizaci i na společnost. Úroveň odpovědnosti se může měnit, ale měla by vždy korespondovat s velikostí nebo rozsahem pravomocí. Organizace, které mají velkou odpovědnost, se většinou více starají o kvalitu svých rozhodnutí a snaží se předcházet vzniku omylů. Odpovědnost také zahrnuje přijetí odpovědnosti v případech, kdy došlo k pochybení, přijetí odpovídajících kroků k nápravě takových pochybení a opatření k prevenci jejich opakování.

Organizace by měla odpovídat za:

- ✓ dopady svých rozhodnutí a aktivit na společnost, životní prostředí a ekonomiku, zejména zásadní negativní důsledky; a
- ✓ přijetí opatření k prevenci opakování nezamýšlených a nepředpokládaných negativních dopadů.

Transparentnost

Princip transparentnosti stanovuje, že by organizace měla být ve svých rozhodnutích a aktivitách, které mají dopad na ostatní, otevřená v poskytování informací.

Organizace by měla jasným, přesným a úplným způsobem, v přiměřeném a dostatečném rozsahu zveřejnit politiky, rozhodnutí a aktivity, za něž nese odpovědnost, a to včetně jejich známých a pravděpodobných dopadů na společnost a životní prostředí. Tyto informace by měly být jednoduše dostupné, přímo přístupné a srozumitelné pro ty, kteří byli, jsou nebo mohou být organizací významně ovlivněni. Tyto informace by měly být poskytovány včas, měly by být fakticky správné a prezentované jasným a objektivním způsobem, aby měly zainteresované strany možnost správně posoudit dopad rozhodnutí a aktivit organizace na jejich příslušné zájmy.

Transparentnost nenutí ke zveřejňování informací podléhajících ochraně práv duševního vlastnictví, ani nezahrnuje poskytování důvěrných informací nebo takových informací, jejichž poskytování by jiným způsobem porušovalo právní, komerční a bezpečnostní závazky nebo povinnosti v oblasti ochrany osobních údajů.

Organizace by měla být transparentní ohledně:

- ✓ účelu, povahy a místa své činnosti;
- ✓ identity vlastníků veškerých kontrolních podílů na činnosti organizace;
- ✓ způsobu, jakým přijímá, realizuje a kontroluje svá rozhodnutí, a to včetně určení rolí, odpovědností a pravomocí pro všechny funkce, které v organizaci existují;
- ✓ norem a kritérií, podle kterých organizace hodnotí své dosažené výsledky ve vztahu ke společenské odpovědnosti;
- ✓ dosažených výsledků v relevantních a významných otázkách společenské odpovědnosti;

- ✓ zdrojů, objemů a použití svých finančních prostředků;
- ✓ známých a pravděpodobných dopadů svých rozhodnutí a aktivit na zainteresované strany, společnost, ekonomiku a životní prostředí;
- ✓ svých zainteresovaných stran a kritérií a postupů používaných k jejich zjištění, výběru a zapojení.

Etické chování

Princip etického chování stanovuje, že by se organizace měla chovat eticky.

Chování organizace by mělo odrážet hodnoty upřímnosti, spravedlnosti a bezúhonnosti. Z těchto hodnot vyplývá zájem o druhé, o zvířata i o životní prostředí a závazek řešit dopad vlastních aktivit a rozhodnutí na zájmy zainteresovaných stran.

Organizace by měly etické chování aktivně podporovat pomocí:

- ✓ určení a deklarování svých základních hodnot a principů;
- ✓ vypracování a použití struktur řízení a správy, jež pomáhají prosazovat etické chování v rámci organizace, v jejím rozhodování a její interakci s okolím;
- ✓ stanovení, přijetí a aplikace norem etického chování vhodných pro její účel a aktivity a v souladu s principy nastíněnými v ISO 26000:2010;
- ✓ povzbuzování a prosazování dodržování jejích standardů etického chování;
- ✓ stanovení a sdělování standardů etického chování očekávaných od její řídicí struktury, zaměstnanců, dodavatelů, smluvních partnerů a ve vhodných situacích i vlastníků a manažerů, zejména pak od těch, kdo mají možnost při zachování kulturní identity významně ovlivňovat hodnoty, kulturu, integritu, strategii a činnost organizace a osob jednajících v jejím zastoupení;
- ✓ prevence nebo řešení konfliktu zájmů v rámci celé organizace, jež by jinak mohly vést k neetickému chování;
- ✓ stanovení dohledových mechanismů a kontrolních mechanismů pro monitorování, podporu a vynucování etického chování;
- ✓ zavedení a udržování mechanismů k usnadnění podávání zpráv o porušení etických standardů bez obavy z represí;
- ✓ zjištění a ošetření situací, kdy neexistují místní zákony a předpisy nebo kdy jsou tyto zákony a předpisy v konfliktu s etickým chováním;
- ✓ přijetí a aplikace mezinárodně uznávaných standardů etického chování při provádění výzkumu na lidech;
- ✓ ohledů na dobré životní podmínky zvířat při činnostech ovlivňujících jejich životy a bytí, včetně zajištění důstojných podmínek pro chov, pěstování, produkci, přepravu a užití zvířat.

Ohledy na zájmy zainteresovaných stran

Princip ohledu na zájmy zainteresovaných stran stanovuje, že by organizace měla respektovat a brát v úvahu zájmy svých zainteresovaných stran.

Přestože se cíle organizace mohou omezovat pouze na zájmy vlastníků, členů, zákazníků nebo zkladatelů, mohou existovat práva, požadavky nebo specifické zájmy dalších jednotlivců nebo skupin, které musí být vzaty v úvahu. Tyto osoby nebo skupiny souhrnně představují zainteresované strany na organizaci.

Organizace by měla:

- ✓ určit své zainteresované strany;
- ✓ být si vědoma zájmů a legálních práv zainteresovaných stran, respektovat je a reagovat na vyjádřené zájmy zainteresovaných stran;
- ✓ vzít na vědomí skutečnost, že některé zainteresované strany mohou výrazně ovlivnit aktivity organizace;
- ✓ posoudit a vzít v úvahu různou schopnost zainteresovaných stran kontaktovat organizaci, zapojit se do jejích činností a ovlivňovat je;
- ✓ brát v úvahu vztah zájmů zainteresovaných stran k širším očekáváním společnosti a k udržitelnému rozvoji, stejně jako povahu vztahu zainteresovaných stran k organizaci;
- ✓ zvažovat pohled zainteresovaných stran, jež by mohly být určitým rozhodnutím nebo činností ovlivněny, a to i přesto, že nemají žádnou formální roli v řízení a správě organizace nebo si nejsou těchto zájmů vědomy.

Respektování pravidel právního státu

Princip respektování pravidel právního státu stanovuje, že by organizace měla akceptovat povinnost dodržování zákonných pravidel.

Pojem právního státu se týká nadřazenosti zákona a zejména myšlenky, že žádný jedinec nestojí nad zákonem a že vláda také podléhá zákonům. Princip právního státu je v kontrastu se svévolným výkonem moci. Právní stát předpokládá, že zákony a předpisy mají písemnou formu, jsou zveřejňované a

spravedlivě vymáhané podle stanovených postupů. Z pohledu společenské odpovědnosti respektování pravidel právního státu znamená, že organizace plní všechny příslušné zákony a předpisy. To znamená, že by organizace měla učinit taková opatření, aby si byla vědoma příslušných zákonů a předpisů, aby informovala osoby v rámci organizace odpovědně za jejich dodržování a aby dohlížela na to, že dodržovány skutečně jsou.

Organizace by měla:

- ✓ plnit požadavky zákonů a předpisů ve všech právních systémech, v nichž organizace působí, i když tyto zákony a předpisy nejsou přiměřeně vymáhány;
- ✓ zajišťovat, aby její vztahy a aktivity byly v souladu se zamýšleným a aplikovatelným právním rámcem;
- ✓ udržovat vlastní informovanost o všech právních závazcích;
- ✓ pravidelně přezkoumávat soulad s příslušnými zákony a předpisy.

Respektování mezinárodních standardů chování

Princip respektování mezinárodních standardů stanovuje, že by organizace měla respektovat relevantní mezinárodní normy chování, přičemž bude dodržovat princip respektování zákonných norem.

- ✓ V situacích, kdy zákon nebo jeho implementace nezajišťuje dostatečnou environmentální nebo sociální ochranu, organizace by se měla snažit dodržovat minimálně mezinárodní standardy chování.
- ✓ V zemích, kde je zákon nebo jeho implementace v konfliktu s mezinárodními standardy chování, by se měla organizace snažit tyto standardy respektovat v maximálním možném rozsahu.
- ✓ V situacích, kdy je zákon nebo jeho implementace v konfliktu s mezinárodními standardy chování a kdy by nedodržování těchto standardů mělo závažné důsledky, by organizace měla dle možností a vhodnosti přezkoumat povahu svých vztahů a aktivit v rámci této jurisdikce.
- ✓ Organizace by měla zvážit legitimní možnosti a cesty, jejichž pomocí by mohla ovlivnit relevantní organizace a orgány tak, aby se takový konflikt vyřešil.
- ✓ Organizace by se měla vyhýbat spoluúčasti na aktivitách jiné organizace, jež nejsou v souladu s mezinárodními normami chování.

Respektování lidských práv

Princip respektování lidských práv stanovuje, že by organizace měla respektovat lidská práva a uznávat jejich význam i univerzálnost (viz také základní téma lidských práv).

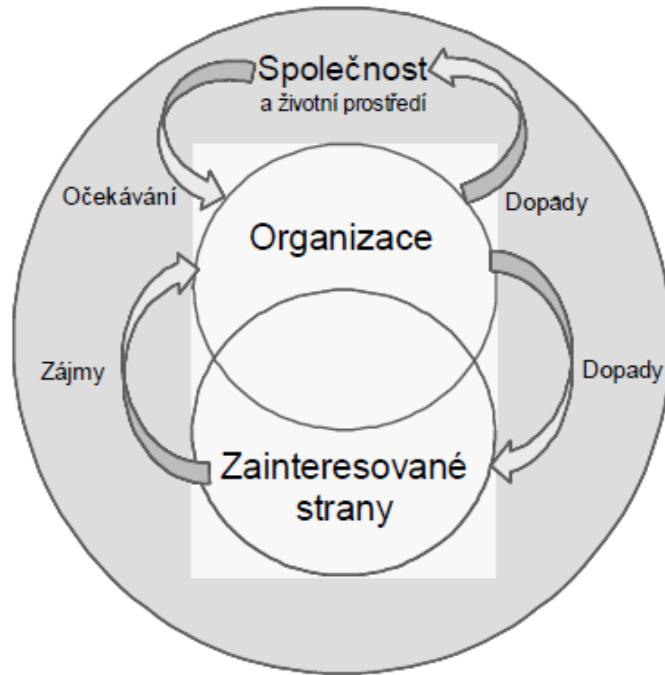
Organizace by měla:

- ✓ respektovat a kdykoli je to možné i prosazovat práva stanovená ve Všeobecné deklaraci lidských práv a svobod;
- ✓ akceptovat, že jsou tato práva univerzální, tedy že jsou aplikovatelná ve všech zemích, kulturách a situacích;
- ✓ přijímat opatření směřující k respektování lidských práv v situacích, kdy nejsou chráněna, a vyhýbat se tomu, aby z takových situací těžila;
- ✓ v situacích, kdy zákon nebo jeho implementace nezajišťuje dostatečnou ochranu lidských práv, by se organizace měla snažit dodržovat alespoň mezinárodní normy chování.

Norma ČSN 01 0391 Systém managementu společenské odpovědnosti organizací - Požadavky

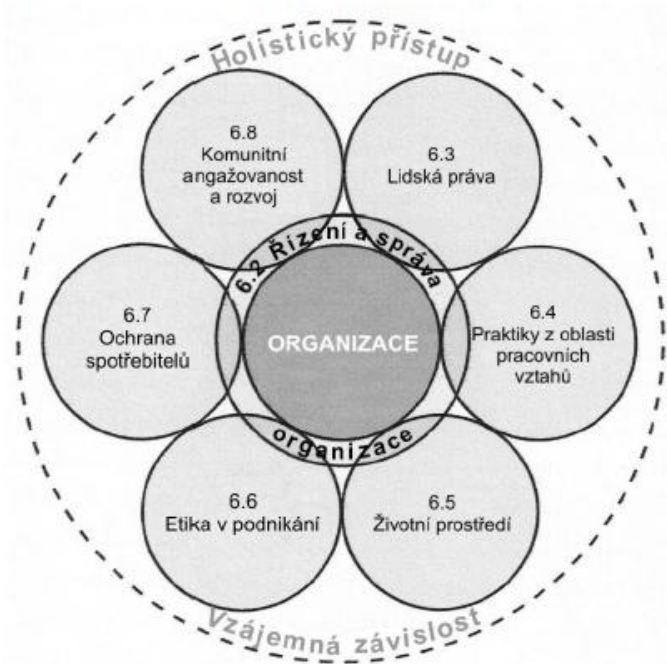
V říjnu 2013 byla přijata a schválena česká technická norma **ČSN 01 0391 Systém managementu společenské odpovědnosti organizací – Požadavky**. Tato norma navazuje na **ČSN ISO 26000 (01 0390) Pokyny pro oblast společenské odpovědnosti** a pokyny, které norma ISO 26000 definuje, převádí do oblasti požadavků, které je pak možno certifikovat. V mezinárodní normě ISO 26000 totiž není vyloučeno právo každé země vytvořit si dokument reagující na její reálné podmínky tak, aby byly organizacím poskytnuty nástroje pro definování a implementaci společenské odpovědnosti těmto podmínkám odpovídající. Pro účely normy ČSN 01 0391 je společenská odpovědnost chápána jako soubor dobrovolných systémových opatření přijatých organizací s cílem identifikovat, řešit a zlepšovat její pozitivní dopady a redukovat negativní dopady na všechny zainteresované strany.

V předmětu normy ČSN 01 0391 je uvedeno, že specifikuje požadavky na systém managementu společenské odpovědnosti a je použitelná pro organizace všech velikostí a typů (z podnikatelského i veřejného sektoru) bez ohledu na jejich geografické umístění a že tato norma může být používána pro certifikaci.

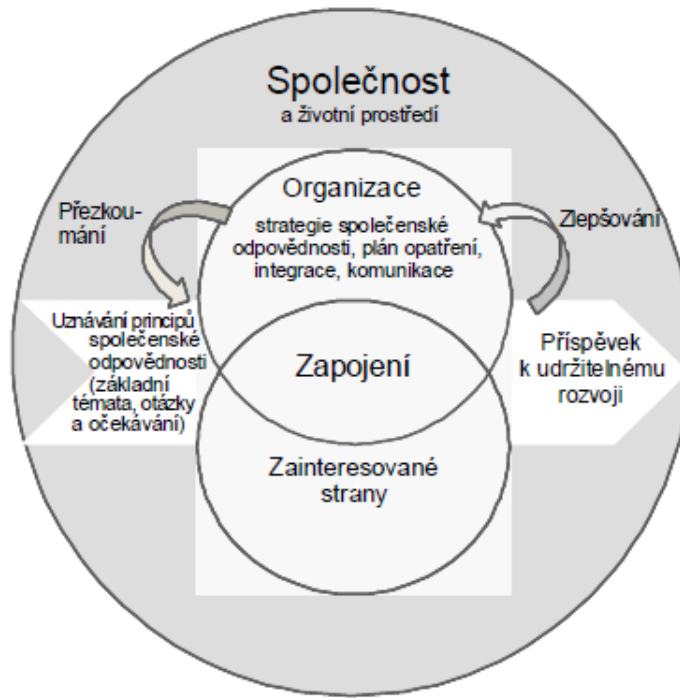
POZNÁMKA Zainteresované strany mohou mít zájem, který není v souladu s očekáváními společnosti.

Obrázek 3 Vztah mezi organizací, zainteresovanými stranami a společností

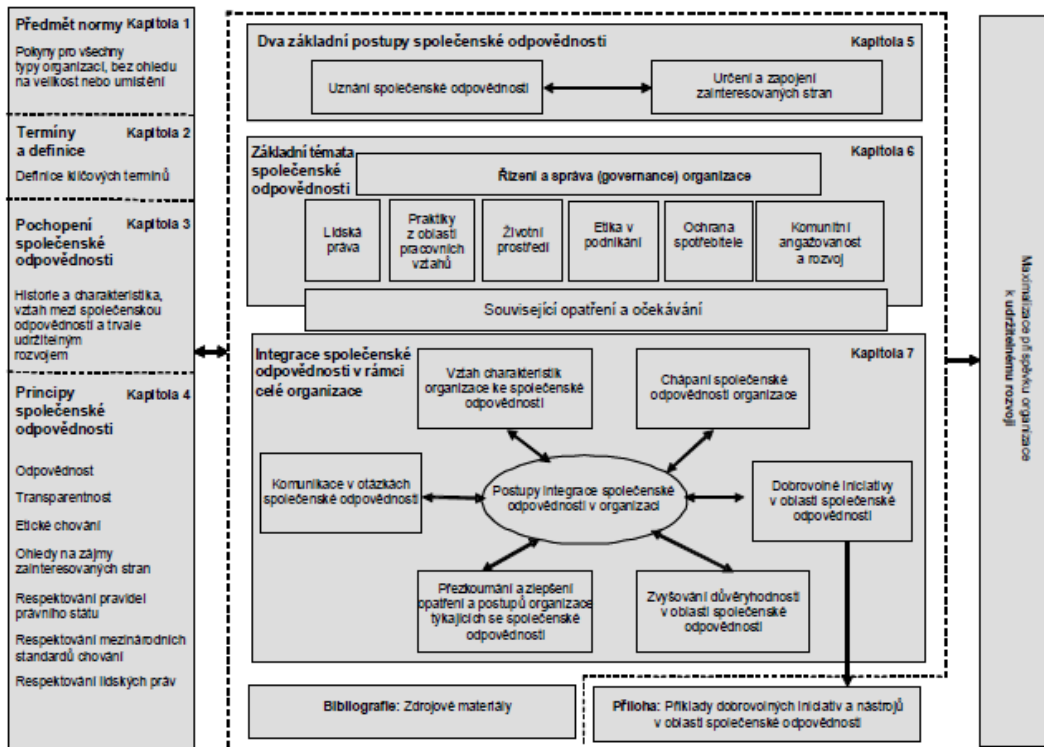

Obrázek 4 Sedm základních témat

Řešením těchto základních témat a otázek, integrací společenské odpovědnosti v rámci svých rozhodnutí a aktivit, může organizace docílit určitých významných přínosů.

Obrázek 5 Integrace společenské odpovědnosti v rámci celé organizace

Obrázek 6 Schematický přehled ISO 26000

Závěr

ISO 26000:2012 „Guidance on social responsibility“ definuje **společenskou odpovědnost** (*social responsibility*) jako odpovědnost organizace za dopady jejích rozhodnutí a aktivit na společnost a životní prostředí prostřednictvím transparentního a *etického chování*, které:

- přispívá k *udržitelnému rozvoji*, včetně zdraví a dobrých životních podmínek společnosti;
- bere v úvahu očekávání *zainteresovaných stran*;
- je v souladu s platnými zákony a s mezinárodními normami chování;
- je integrováno v celé *organizaci* a praktikováno ve všech jejích vztazích.

Aktivita zahrnují produkty, služby a procesy.

Vztahy jsou přiřazeny k činnosti organizace v rámci celé sféry jejího vlivu. Pro jednoznačné určení celé sféry vlivu je nezbytně nutné počáteční určení všech zainteresovaných stran, např. i včetně komunity ve které organizace působí.

Jak je z uvedené definice společenské odpovědnosti zřejmé, zavádění ustanovení/návodů pro všeobecné a opakované použití, zaměřených na dosažení optimálního stupně uspořádání v dané souvislosti s ohledem na aktuální nebo potenciální problémy, je i zde, stejně jako v „klasických“ technických normách, hlavním cílem. Oblast společenské odpovědnosti se tak stává jednou z nejrozsáhlejších aktivit technické normalizace. O tom, že dosažení všeobecného souhlasu charakterizovaného skutečností, že žádná z důležitých zainteresovaných stran nemá k finálnímu návrhu normy odůvodněné námitky vůči podstatným sporným otázkám, znamenalo více než 5 letý vzájemný dialog zainteresovaných stran. Ten byl veden snahou vzít v úvahu stanoviska všech a dosáhnout vyřešení protichůdných argumentů při hledání konsenzu nutného při tvorbě každého normativního dokumentu.

Co je ono **etické chování**? V rámci společenské odpovědnosti je to chování, které je v souladu s uznávanými zásadami práva nebo dobrého chování, a to v souvislosti s konkrétní situací a v souladu s mezinárodními normami chování. V případě mezinárodních norem chování se ovšem nejedná o normy technické, nýbrž o očekávané společensky odpovědné chování organizace odvozené z mezinárodního zvykového práva, na základě obecně uznávaných zásad mezinárodního práva nebo mezinárodních dohod, které jsou obecně nebo téměř všeobecně uznávány.

POZNÁMKA Předpoklady mezinárodního zvykového práva jsou obecně uznávanými zásadami mezinárodního práva nebo mezinárodních dohod, a proto by se měly zaměřit především na státy, které vyjadřují cíle a principy, o které mohou usilovat všechny organizace.

Dalším, v současné době vysoce frekventovaným termínem je **udržitelný rozvoj**. I v tomto případě proto bude vhodné přiblížit jeho význam. Jedná se o rozvoj, který uspokojuje potřeby současnosti, aniž by byla ohrožena schopnost budoucích generací uspokojovat své vlastní potřeby. Zde je potom na místě zdůraznit, že udržitelný rozvoj předpokládá začlenění cílů vysoké kvality života, zdraví a prosperity se sociální spravedlností a udržení schopnosti země podporovat život v celé jeho rozmanitosti. Tyto sociální, ekonomické a environmentální cíle jsou vzájemně propojené a vzájemně se posilují. Udržitelný rozvoj může být chápán jako způsob, jak vyjádřit širší očekávání společnosti jako celku.

V definici společenské odpovědnosti se vyskytují další dva termíny, a to **organizace** a **zainteresovaná strana**. Také nad těmito termíny bude vhodné se zamyslet.

Organizaci je nutno chápat jako subjekt, který má stanovené cíle a strukturu, na rozdíl od zainteresované strany, která představuje jednotlivce nebo skupinu mající zájem, ať aktivní či pasivní, o jakékoliv rozhodnutí nebo činnost organizace.

Z pohledu technické normalizace a terminologických úvah je vhodné doplnit ještě výklad termínu **konsenzus**. Jedná se o všeobecný, všemi stranami akceptovatelný souhlas. Na základě konsenzu vedeného snahou vzít v úvahu stanoviska všech zainteresovaných stran bylo pro oblast společenské odpovědnosti vymezeno sedm základních principů společenské odpovědnosti, v souladu s kterými se musí organizace chovat.

1. **Odpovědnost v řízení** (*Accountability*)
2. **Transparentnost** (*Transparency*)
3. **Etické chování** (*Ethical behaviour*)
4. **Respektování zájmů zainteresovaných stran** (*Respect for stakeholder interests*)
5. **Dodržování pravidel zákona** (*Respect for the rule of law*)
6. **Dodržování mezinárodních norem chování** (*Respect for international norms of behaviour*)
7. **Dodržování lidských práv** (*Respect for human rights*)

Rovněž zde bude vhodné zamyslet se, jak chápat některé z uvedených principů.

Odpovědnost v řízení představuje odpovědnost organizace (*odpovědnost je základní premisou systému managementu kvality*) v rámci rozhodnutí, aktivit a stavu; její vedoucí orgány jsou odpovědný zejména řídicím a právním orgánům a obecně dalším zainteresovaným stranám.

Transparentnost předpokládá otevřenost informací o rozhodnutích a činnostech, které mají vliv na společnost, ekonomiku a environment, s cílem ochotné, jasné, přesné, včasné, pravdivé a kompletní komunikace.

Další z uvedených principů jsou jistě všeobecně známé.

Zajímavá na koncepci normativního dokumentu je problematika věnovaná otázce lidských práv. Přestože existuje všeobecně uznávaná Deklarace lidských práv, ukázalo se v průběhu tvorby normy jako nezbytné začlenit do dokumentu i tuto oblast. Riziko porušování lidských práv, byť se může zdát z pohledu rozvinuté země jako minimální, vychází ze situace, kdy organizace má své sféry zájmu v oblastech se zvýšeným rizikem porušování lidských práv.

Mezi zvýšená rizika patří:

- konflikty plynoucí z politické nestability, selhání demokratického a soudního systému, absence politických a dalších občanských práv;
- chudoba, sucho, extrémní zdravotní problémy nebo přírodní katastrofy;
- zapojení do těžebních prací nebo jiných činností, které by mohly významně ovlivnit přírodní zdroje, jako jsou voda, lesy nebo ovzduší;
- činnosti v blízkosti komunity domorodých obyvatel;
- činnosti, které mohou ovlivnit nebo poškodit děti;
- kulturní korupce;
- komplex hodnotových řetězců, které zahrnují práci vykonávanou na neformálním základě bez právní ochrany, a konečně
- potřeba rozsáhlých opatření k zajištění bezpečnosti objektů nebo při jiných aktivitách.

Kromě základních principů chování společensky odpovědné organizace bylo stanoveno 7 klíčových subjektů/témat, které by měla organizace, pokud jsou pro ni relevantní, při stanovování úrovně své společenské odpovědnosti brát v úvahu.

Jedná se o:

- **vedení organizace** (*organizational governance*);
- **lidská práva** (*human rights*);
- **praktiky pracovní praxe** (*labour practices*);
- **životní prostředí** (*environment*);
- **postupy korektního fungování** (*fair operating practices*);
- **spotřebitelské otázky** (*consumer issues*);
- **společenská angažovanost a rozvoj komunity** (*community involvement and development*).

Aktivity organizace vůči těmto tématům musí být v souladu s vymezenými principy společenské odpovědnosti.

Přihlédneme-li k dlouhodobě využívaným normativním dokumentům v oblasti managementu kvality, životního prostředí a nyní stále aktuálnějšími podpůrnými normativními dokumenty v oblasti rizika a jeho analýzy, je zcela reálné, že management rizika se uplatní i v oblasti společenské odpovědnosti.

3. Technická harmonizace

Nový přístup k technické harmonizaci

Koncepce nového přístupu a globálního přístupu

Volný pohyb zboží je základním kamenem jednotného trhu. Mechanismy k dosažení tohoto cíle jsou založeny na předcházení vzniku překážek obchodu, **na vzájemném uznávání a na technické harmonizaci**. Novým překážkám obchodu vznikajícím v důsledku přijímání rozdílných národních technických norem a předpisů je možno zabránit postupem stanoveným směrnicí 98/34/ES o **postupu při poskytování informací v oblasti norem a technických předpisů**.

Členské státy jsou povinny oznámit Komisi a ostatním členským státům návrhy technických předpisů a norem (*podle výroku Soudního dvora porušení povinnosti oznámit technické předpisy učiní tyto předpisy nepoužitelnými na jednotlivce*). Návrhy nesmějí být přijaty v období pozastavení prací, což ponechává Komisi a ostatním členským státům možnost zareagovat. Pokud nezareagují během prvního období pozastavení prací trvajících tři měsíce, mohou být návrhy technických předpisů přijaty.

Jsou-li vzneseny námitky, období pozastavení prací se prodlužuje o další tři měsíce. Období pozastavení prací trvá dvanáct měsíců v případě, že se jedná o návrh směrnice. Období pozastavení prací se však neuplatní v případě, že je členský stát z naléhavých důvodů nucen během velmi krátké doby zavést technické předpisy v zájmu ochrany veřejného zdraví nebo pořádku, zvířat nebo rostlin. Směrnice 98/34/ES dále umožňuje Komisi, aby po konzultaci s členskými státy vyzvala evropské normalizační organizace k vypracování evropských norem.

Vnitrostátní technické předpisy podléhají ustanovením čl. 28 a 30 Smlouvy o založení Evropského společenství (Smlouvy o ES), jež zakazují kvantitativní omezení nebo opatření s ekvivalentním účinkem. Precedenční právo Evropského soudního dvora, zejména případ 120/78 (případ *Cassis de Dijon*¹⁾), je zdrojem klíčových prvků pro vzájemné uznávání.

Z tohoto precedenčního práva vyplývají tyto zásady:

- ✓ Výrobky legálně vyráběné nebo prodávané v jedné zemi se v zásadě mohou pohybovat volně po celém Společenství, pokud tyto výrobky splňují úroveň ochrany odpovídající ekvivalentní úrovni stanovené členským státem pro vývoz a jsou prodávány na území vyvážejícího státu.
- ✓ Neexistují-li opatření na úrovni Společenství, mohou členské státy na svém území volně přijímat právní předpisy.
- ✓ Překážky obchodu, vznikající v důsledku rozdílů mezi vnitrostátními právními předpisy, jsou přípustné pouze tehdy, pokud vnitrostátní opatření
 - jsou nezbytná ke splnění závazných požadavků (např. ochrana zdraví, bezpečnost, ochrana spotřebitele, ochrana životního prostředí),
 - slouží legitimnímu účelu, který ospravedlňuje porušení zásady volného pohybu zboží, a
 - mohou být s ohledem na legitimní účel ospravedlněna a jsou úměrná svým cílům.

¹⁾ Jeden z nejdůležitějších rozsudků ESD, který se týká systémového pojetí volného pohybu zboží [rozhodnutí ve věci Rewe-Zentral AG v. Bundesmonopolverwaltung für Branntwein (120/78), známější pod označením předmětu sporu - Cassis de Dijon - likér z černého rybízu]. Tzv. Dassonvillská definice ESD stanovila v polovině 70. let příliš široce dosah zakázaných opatření s rovnocenným účinkem jako kvantitativní omezení pohybu zboží. Poté došlo k obratu v jeho rozhodování. V rozhodnutí Cassis de Dijon vzal ESD v úvahu povahu napadeného opatření (tj. zda je obecné nebo zda rozlišuje zboží domácí a dovážené). Skutečným předmětem sporu byl německý právní předpis, stanovící minimální obsah alkoholu likérů, zahrnujícího i cassis, na 25 %. Francouzský cassis tomuto kritériu nevyhovoval, neboť obsahoval jen 19 %. I když byl tento německý předpis, zakazující obecně prodej tohoto typu likérů s obsahem alkoholu pod 25 %, aplikován stejným způsobem na jakýkoli likér, byl tím cassis francouzský vyloučen z německého trhu. Soudní dvůr sice aplikoval dassonvillskou definici, avšak s tímto dodatkem: "Překážky pohybu zboží uvnitř Společenství, vyplývající z nesouladu mezi právními předpisy jednotlivých států týkajícími se uvádění daných výrobků na trh, jsou akceptovatelné do té míry, v jaké tyto předpisy mohou být uznány za nezbytné pro uspokojení kategoričkových požadavků týkajících se zejména účinnosti fiskálního dozoru, ochrany zdraví obyvatelstva, poctivosti obchodních transakcí a ochrany spotřebitele."

V dodatku formulovaný princip podstatně zmírňující účinky dassonvillské definice je nazýván první princip Cassis a označován jako "pravidlo rozumu". Počínaje tímto rozhodnutím má Soudní dvůr za to, že použití opatření obecného dopadu (tj. na zboží jak dovážené, tak i vlastní) nemusí být porušením čl. 28 Smlouvy ES, je-li nutné k ochraně určitých kategoričkových požadavků členských států spadajících do oblasti tzv. veřejného zájmu. Konečně rozhodnutí Soudního dvora bylo však ovlivněno dalším faktorem. Soudní dvůr konstatoval, že německý předpis přece jen není v souladu s čl. 28 Smlouvy ES, i když byl přijat v zájmu ochrany zdraví obyvatelstva, ochrany spotřebitele a poctivosti obchodních transakcí, avšak z jiného důvodu. Tímto důvodem byla skutečnost, že vyloučení z trhu nebylo nezbytné k tomu, aby bylo dosaženo požadovaných cílů. Též mohlo být dosaženo řádným označením vlastností výrobku. Tento závěr, který je plně v souladu se směrnicí Komise č. 70/50/EHS, znamenal vznik druhého principu Cassis, který říká, že bez řádného důvodu nesmí být bráněno tomu, aby zboží vyrobené a komercializované v souladu s právem v jednom smluvním státě mohlo být uvedeno na trh jiného smluvního státu.

Rozhodnutí ve věci Cassis de Dijon položilo základy nového přístupu k uvolnění vnitřního trhu, vyjádřenému v Jednotném evropském aktu. Nyní se Komise koncepčně soustřeďuje spíše na odstraňování rozdílů mezi předpisy jednotlivých členských států, které jsou ve většině případů důvodem opatření omezujících pohyb zboží. Podnětem k tomu byl Cassis de Dijon, kde za důvod obtíží byly uvedeny rozdíly v úpravě jednotlivých členských států, pokud jde o podmínky přístupu zboží na trh.

Omezením volného pohybu výrobků, přípustným podle článků 28 a 30 Smlouvy o ES, je možno zabránit nebo je odstranit pouze prostřednictvím technické harmonizace na úrovni Společenství. Zpočátku postupovala tato harmonizace značně pomalu, a to ze dvou důvodů. Za prvé se legislativa stala velmi technickou, protože měla za úkol splnit jednotlivé požadavky všech kategorií výrobků. Za druhé musely být směrnice technické harmonizace přijímány Radou jednomyslně.

Nový regulační postup a strategii stanovilo usnesení Rady z roku 1985 o novém přístupu k technické harmonizaci a normalizaci (OJ 85/C136/01), které zavedlo následující zásady:

- ✓ harmonizace právních předpisů se omezuje na základní požadavky, které musí výrobky uváděné na trh Společenství splňovat, chtějí-li požívat výhody volného pohybu v rámci Společenství.
- ✓ technické specifikace výrobků splňujících základní požadavky uvedené ve směrnici se stanovují v harmonizovaných normách.
- ✓ použití harmonizovaných, a/nebo jiných technických norem zůstává dobrovolné a výrobce může vždy použít jiné technické specifikace, aby požadavkům vyhověl.
- ✓ výrobky vyrobené v souladu s harmonizovanými normami mají předpoklad shody s příslušnými základními požadavky²⁾.

Stručný závěr

Harmonizace stávajících technických norem v členských státech je zásadní pro odstranění velkého počtu překážek pro obchod Společenství se zbožím. V minulosti ukládal každý členský stát pro všechny průmyslové výrobky odlišné technické specifikace. Rozdíly mezi vnitrostátními technickými předpisy však nevyhnutelně brzdí volný pohyb zboží na jednotném trhu. Technická harmonizace na evropské úrovni proto zaručuje skutečně volný pohyb průmyslových výrobků i vysokou úroveň bezpečnosti pro spotřebitele a uživatele těchto výrobků.

Fungování nového přístupu vyžaduje, aby technické normy poskytovaly zaručenou úroveň ochrany, pokud se týká základních požadavků stanovených směrnicemi, a aby vnitrostátní orgány vykonávaly své povinnosti ohledně ochrany bezpečnosti a jiných zájmů zahrnutých ve směrnici.

Nadto jsou nutné postupy podle ochranné doložky zajišťující možnost zpochybnit shodu výrobku, například selhání nebo nedostatky harmonizovaných norem.

Protože nový přístup vyžaduje, aby byly základní požadavky harmonizovány a staly se závaznými prostřednictvím směrnic, je tento přístup vhodný pouze tam, kde je opravdu možné odlišit základní požadavky od technických specifikací. Aby mohly být zavedeny společné základní požadavky, musí být nadto široká skupina výrobků dostatečně homogenní nebo **horizontální riziko** identifikovatelné.

Oblast výroby nebo s ním spojené riziko musí být také vhodné k technické normalizaci³⁾

Kromě zásad nového přístupu je nezbytné vytvořit podmínky pro spolehlivé posouzení shody.

Klíčovými prvky v tomto směru jsou budování důvěry prostřednictvím způsobilosti a průhlednosti a stanovení souhrnné koncepce a rámce pro posuzování shody. Usnesení Rady z roku 1989 o globálním přístupu k certifikaci a zkoušení uvádí následující řídicí zásady koncepce Společenství pro posuzování shody:

- ✓ V právních předpisech Společenství se jednotný přístup buduje vytvářením modulů pro různé fáze postupů posuzování shody a stanovením kritérií pro použití těchto postupů, pro určení orgánů vykonávajících tyto postupy a pro používání označení CE.
- ✓ Zevšeobecněním použití evropských norem vztahujících se k prokazování kvality (normy řady EN ISO 9000) a k požadavkům, které mají splňovat orgány posuzující shodu působící při zabezpečování jakosti (řada EN ISO 17000).
- ✓ V členských státech a na úrovni Společenství podporou zavádění akreditačních systémů a používání postupů vzájemného porovnávání.
- ✓ Podporují se dohody o vzájemném uznávání zkoušek a certifikací v neregulované sféře.
- ✓ Rozdíly mezi členskými státy a mezi průmyslovými odvětvími v existující infrastruktuře prokazující kvalitu (jako jsou např. kalibrační a metrologické systémy, zkušební laboratoře, certifikační a inspekční orgány a akreditační orgány) jsou minimalizovány pomocí programů.
- ✓ Mezinárodní obchod mezi Společenstvím a třetími zeměmi je podporován prostřednictvím dohod o vzájemném uznávání, spolupráce a programů technické pomoci.

²⁾ Původně bylo považováno za nutné provést posouzení třetí stranou tehdy, kdy výrobky nebyly vyrobeny v souladu s harmonizovanými normami. Zde došlo od přijetí prvních směrnic nového přístupu k uvolnění.

³⁾ Nový přístup nebyl uplatněn v sektorech, ve kterých byly právní předpisy Společenství na dobré úrovni před rokem 1985 nebo ve kterých není možné zahrnout ustanovení týkající se hotových výrobků a nebezpečí s těmito výrobky spojeného. Například právní předpisy Společenství týkající se potravinářských výrobků, chemických výrobků, farmaceutických výrobků, motorových vozidel a traktorů se neřídí zásadami nového přístupu.

Nový přístup si vyžádal propracování posuzování shody tak, aby mohl zákonodárce ve Společenství vyhodnocovat důsledky používání různých mechanismů posuzování shody. Cílem bylo zajistit pružnost posuzování shody během celého výrobního procesu, aby byl přizpůsoben potřebám každé jednotlivé činnosti. Globální přístup zavedl modulární přístup, jen rozdělil postup posuzování shody na více činností (modulů). Tyto moduly se liší podle stadia vývoje výrobku (např. vývoj, prototyp, celá výroba), druhu posuzování (např. kontrola dokumentace, schválení typu, prokázání kvality) a osoby vykonávající posouzení (výrobce nebo třetí strana).

Globální přístup byl završen **ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY č. 768/2008/ES ze dne 9. července 2008**. Toto rozhodnutí stanoví společné zásady a referenční ustanovení, jež se mají použít v právních předpisech pro celá odvětví s cílem poskytnout souvislý základ pro revizi nebo přepracování uvedených právních předpisů. Toto rozhodnutí tedy vytváří obecný horizontální rámec pro budoucí právní předpisy harmonizující podmínky týkající se uvádění výrobků na trh a je referenčním textem pro stávající právní předpisy.

Moduly postupů posuzování shody, které je třeba použít v harmonizačních právních předpisech Společenství, byly původně stanoveny v rozhodnutí Rady 93/465/EHS ze dne 22. července 1993, které je nahrazeno **ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY č. 768/2008/ES ze dne 9. července 2008** o modulech pro různé fáze postupů posuzování shody a o pravidlech pro připojování a používání označení shody CE, které jsou určeny k použití ve směrnících technické harmonizace. Toto rozhodnutí nahrazuje uvedené rozhodnutí v Příloze II – Postupy při posuzování shody⁴⁾

Obecně tato rozhodnutí stanoví obecné řídicí zásady a podrobné postupy pro posuzování shody, které se mají používat ve směrnících nového přístupu. Posuzování shody je tedy založeno na:

- ✓ vnitřní kontrole návrhu a výroby prováděné výrobcem,
- ✓ přezkoušení typu třetí stranou, kombinovaném s vnitřní kontrolou výroby prováděnou výrobcem,
- ✓ přezkoušení typu nebo návrhu třetí stranou kombinovaném se schválením systémů
- ✓ prokázání výrobků, a/nebo výroby, nebo ověření výrobků třetí stranou,
- ✓ ověření celku třetí stranou z hlediska návrhu a výroby, nebo
- ✓ schválení systémů komplexního prokázání kvality třetí stranou.

Kromě stanovení řídicích zásad pro používání postupů při posuzování shody podle ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY č. 768/2008/ES ze dne 9. července 2008, které v **PŘÍLOZE II POSTUPY POSUZOVÁNÍ SHODY** které v *Článku R12 stanovuje* Pravidla a podmínky pro připojování označení CE.

Standardní prvky směrnic nového přístupu

Směrnice nového přístupu jsou založeny na následujících zásadách:

- *harmonizace se omezuje na základní požadavky;*
- *na trh a do provozu mohou být uvedeny pouze výrobky, které splňují základní požadavky;*
- *harmonizované normy, na něž byly odkazy zveřejněny v Úředním věstníku a jež byly převzaty do národních norem, se považují za vyhovující příslušným základním požadavkům;*
- *použití harmonizovaných norem nebo jiných technických specifikací zůstává dobrovolné, výrobci mohou zvolit jakékoli technické řešení zaručující soulad se základními požadavky;*
- *výrobci mohou volit z různých postupů posuzování shody stanovených příslušnou směrnicí.*

Uvedení na trh a uvedení do provozu

Členské státy jsou povinny učinit nezbytná opatření, aby byly výrobky uvedeny na trh a do provozu pouze tehdy, neohrozí-li bezpečnost a zdraví osob nebo jiné veřejné zájmy zahrnuté ve směrnici, pokud jsou správně instalovány, udržovány a používány k zamýšleným účelům. Z toho vyplývá pro členské státy povinnost vykonávat dozor nad trhem.

Členské státy však mohou v souladu se Smlouvou (především s články 28 a 30 Smlouvy o ES) přijímat dodatečné národní předpisy na ochranu zejména pracujících, spotřebitelů nebo životního prostředí. Tyto předpisy však nesmějí vyžadovat úpravy výrobku ani mít vliv na podmínky jeho uvedení na trh.

Základní požadavky

Základní požadavky jsou stanoveny v přílohách směrnic a obsahují vše potřebné k dosažení cílů jednotlivých směrnic. Výrobky mohou být uvedeny na trh nebo do provozu pouze tehdy, splňují-li základní požadavky.

⁴⁾ http://www.unmz.cz/cz/a/nlf_768_2008.pdf

Směrnice nového přístupu obecně usilují o to, aby zahrnovaly všechna typická rizika ohrožující veřejné zájmy, které má určitá směrnice chránit. Soulad s právními předpisy Společenství tudíž často vyžaduje souběžné použití několika směrnic nového přístupu, popřípadě dalších právních předpisů Společenství. Mimoto mohly některé prvky zůstat mimo rozsah působnosti příslušných právních předpisů Společenství. To umožňuje, aby členské státy vypracovávaly vnitrostátní právní předpisy v souladu s články 28 a 30 Smlouvy o ES.

Volný pohyb

Členské státy musí předpokládat, že výrobky nesoucí označení CE splňují všechna ustanovení příslušných směrnic, na jejichž základě bylo označení připojeno. Členské státy tudíž nesmějí na svém území zakázat, omezit nebo bránit uvedení výrobků, které nesou označení CE, na trh nebo do provozu, pokud ustanovení vztahující se k označení CE nebyla použita nesprávně.

Výjimkou jsou případy, kdy členské státy mohou zakázat, omezit nebo bránit volnému pohybu výrobků, které nesou označení CE, (v souladu s články 28 a 30 Smlouvy o ES) kvůli rizikům nezahrnutým v příslušných směrnicích.

Předpoklad shody

Výrobky, které splňují národní technické normy přejímající harmonizované normy a jejichž referenční čísla byla zveřejněna v Úředním věstníku Evropských společenství, se považují za vyhovující příslušným základním požadavkům. Pokud výrobce takovou harmonizovanou normu nepoužije, nebo ji použije jen částečně, musí být zdokumentována opatření, která byla učiněna s cílem splnit základní požadavky, a jejich přiměřenost.

Posuzování shody

Před uvedením výrobku na trh Společenství musí výrobce svůj výrobek podrobit postupu posuzování shody stanovenému příslušnou směrnicí, aby mohl výrobek opatřit označením CE.

Notifikované orgány/osoby

Posuzování shody třetí stranou provádějí notifikované orgány určené členskými státy z orgánů, které splňují požadavky stanovené směrnicí a mají sídlo na jejich území.

Označení CE

Výrobky, které splňují všechna ustanovení příslušných směrnic, ve kterých se stanoví označení CE, musí nést toto označení. Označení CE tedy vyjadřuje zejména skutečnost, že výrobky splňují základní požadavky příslušných směrnic a že byly podrobeny postupu posuzování shody stanovenému v těchto směrnicích. Kromě toho jsou členské státy povinny učinit příslušná opatření na ochranu označení CE.

Převzetí směrnic nového přístupu

Směrnice nového přístupu jsou směrnicemi úplné harmonizace: ustanovení těchto směrnic nahrazují všechna odpovídající vnitrostátní ustanovení.

- ✓ Směrnice nového přístupu jsou určeny členskými státy, které jsou povinny je odpovídajícím způsobem převzít do svých vnitrostátních právních předpisů.
- ✓ Vnitrostátní právní nebo správní předpisy, kterými se směrnice přebírají, musí obsahovat odkaz na danou směrnici nebo musí být takový odkaz připojen při jejich úředním vyhlášení.
- ✓ Členské státy musí Komisi uvědomit o vnitrostátních právních nebo správních předpisech, které byly přijaty a vyhlášeny jako převzetí dané směrnice.

Seznam nařízení vlády k provedení zákona č. 22/1997 Sb.⁵⁾

o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, kterými se stanoví technické požadavky na výrobky

1. Nařízení vlády [č. 173/1997 Sb.](#), kterým se stanoví **vybrané výrobky** k posuzování shody, ve znění nařízení vlády [č. 174/1998 Sb.](#), nařízení vlády [č. 78/1999 Sb.](#), nařízení vlády [č. 323/2000 Sb.](#), nařízení vlády [č. 329/2002 Sb.](#) a nařízení vlády [č. 88/2010 Sb.](#)
2. Nařízení vlády [č. 179/1997 Sb.](#), kterým se stanoví **grafická podoba české značky shody**, její provedení a umístění na výrobku, ve znění nařízení vlády [č. 585/2002 Sb.](#)
3. Nařízení vlády [č. 352/2000 Sb.](#), kterým se mění **některé vyhlášky** ministerstev a jiných správních úřadů
4. Nařízení vlády [č. 426/2000 Sb.](#), kterým se stanoví technické požadavky na **rádiová a na telekomunikační koncová zařízení**, ve znění nařízení vlády [č. 483/2002 Sb.](#) a nařízení vlády [č. 251/2003 Sb.](#) (1999/5/ES)

⁵⁾ <http://www.unmz.cz/urad/seznam-narizeni-vlady-k-provedeni-zakona-c-22-1997-sb->

5. Nařízení vlády [č. 179/2001 Sb.](#), kterým se stanoví technické požadavky na **chladicí zařízení** (96/57/ES)
6. Nařízení vlády [č. 194/2001 Sb.](#), kterým se stanoví technické požadavky na **aerosolové rozprašovače**, ve znění nařízení vlády [č. 305/2006 Sb.](#) a nařízení vlády [č. 315/2009 Sb.](#) (75/324/EHS)
7. Nařízení vlády [č. 358/2001 Sb.](#), kterým se stanoví technické požadavky na **výbušniny pro civilní použití** při jejich uvádění na trh, ve znění nařízení vlády [č. 416/2003 Sb.](#) (93/15/EHS)
8. Nařízení vlády [č. 9/2002 Sb.](#), kterým se stanoví technické požadavky na výrobky z hlediska **emisí hluku**, ve znění nařízení vlády [č. 342/2003 Sb.](#) a nařízení vlády [č. 198/2006 Sb.](#) (86/594/EHS, 2000/14/ES, 2005/88/ES)
9. Nařízení vlády [č. 70/2002 Sb.](#), o technických požadavcích na **zařízení pro dopravu osob** (2000/9/ES)
10. Nařízení vlády [č. 163/2002 Sb.](#), kterým se stanoví technické požadavky na **vybrané stavební výrobky**, ve znění nařízení vlády [č. 312/2005 Sb.](#)
11. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. [305/2011](#) ze dne 9. března 2011, kterým se stanoví harmonizované podmínky pro uvádění **stavebních výrobků** na trh a kterým se zrušuje směrnice Rady 89/106/EHS, ve znění [opravy](#)
12. Nařízení vlády [č. 326/2002 Sb.](#), kterým se stanoví technické požadavky na **váhy s neautomatickou činností** (2009/23/ES; 90/384/EHS před 5.6.2009)
13. Nařízení vlády [č. 339/2002 Sb.](#) o postupech při **poskytování informací v oblasti technických předpisů, technických dokumentů a technických norem**, ve znění nařízení vlády [č. 178/2004 Sb.](#) (98/34/ES)
14. Nařízení vlády [č. 17/2003 Sb.](#), kterým se stanoví technické požadavky na **elektrická zařízení nízkého napětí** (kodif. 2006/95/ES; 73/23/EHS do 16.1.2007)
15. Nařízení vlády [č. 20/2003 Sb.](#), kterým se stanoví technické požadavky na **jednoduché tlakové nádoby** (kodif. 2009/105/ES; 87/404/EHS do 28.10.2009)
16. Nařízení vlády [č. 21/2003 Sb.](#), kterým se stanoví technické požadavky na **osobní ochranné prostředky** (89/686/EHS)
17. Nařízení vlády [č. 22/2003 Sb.](#), kterým se stanoví technické požadavky na **spotřebiče plyných paliv** (kodif. 2009/142/ES; 90/396/EHS do 5.1.2010)
18. Nařízení vlády [č. 23/2003 Sb.](#), kterým se stanoví technické požadavky na zařízení a ochranné systémy určené **pro použití v prostředí s nebezpečím výbuchu** (94/9/EHS)
19. Nařízení vlády [č. 25/2003 Sb.](#), kterým se stanoví technické požadavky na **účinnost nových teplovodních kotlů** spalujících kapalná nebo plyná paliva, ve znění nařízení vlády [č. 126/2004 Sb.](#) a nařízení vlády [č. 42/2006 Sb.](#) (92/42/EHS)
20. Nařízení vlády [č. 26/2003 Sb.](#), kterým se stanoví technické požadavky na **tlaková zařízení**, ve znění nařízení vlády [č. 621/2004 Sb.](#) (97/23/ES)
21. Nařízení vlády [č. 27/2003 Sb.](#), kterým se stanoví technické požadavky na **výtahy**, ve znění nařízení vlády [č. 127/2004 Sb.](#) a nařízení vlády [č. 142/2008 Sb.](#) (95/16/ES, 2006/42/ES)
22. Nařízení vlády [č. 154/2004 Sb.](#), kterým se stanoví technické požadavky na **aktivní implantabilní zdravotnické prostředky** a kterým se mění nařízení vlády [č. 251/2003 Sb.](#), kterým se mění některá nařízení vlády vydaná k provedení zákona č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, ve znění nařízení vlády [č. 307/2009 Sb.](#) a nařízení vlády [č. 66/2011 Sb.](#) (90/385/EHS, ve znění 93/42/EHS a 93/68/EHS)
23. Nařízení vlády [č. 336/2004 Sb.](#), kterým se stanoví technické požadavky na **zdravotnické prostředky** a kterým se mění nařízení vlády [č. 251/2003 Sb.](#), kterým se mění některá nařízení vlády vydaná k provedení zákona č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, ve znění nařízení vlády [č. 212/2007 Sb.](#), nařízení vlády [č. 245/2009 Sb.](#) a nařízení vlády [č. 65/2011 Sb.](#) (93/42/EHS, 2003/32/ES)
24. Nařízení vlády [č. 453/2004 Sb.](#), kterým se stanoví technické požadavky na **diagnostické zdravotnické prostředky in vitro**, ve znění nařízení vlády [č. 246/2009 Sb.](#), nařízení vlády [č. 67/2011 Sb.](#) a nařízení vlády č. 223/2012 Sb. (98/79/ES, ve znění 2011/100/EU)
25. Nařízení vlády [č. 133/2005 Sb.](#) o technických požadavcích na **provozní a technickou propojenost evropského železničního systému**, ve znění nařízení vlády č. 371/2007 Sb., nařízení vlády [č. 289/2010 Sb.](#) a nařízení vlády č. [88/2012 Sb.](#) (2008/57/ES)
26. Nařízení vlády [č. 174/2005 Sb.](#), kterým se stanoví technické požadavky na **rekreační plavidla**, na částečně zhotovená rekreační plavidla a na jejich vybrané části, na vodní skútry a pohonné motory rekreačních plavidel a vodních skútrů (94/25/ES, ve znění 2003/44/ES)
27. Nařízení vlády [č. 365/2005 Sb.](#), o **emisích znečišťujících látek** ve výfukových plynech zážehových motorů některých nesilničních mobilních strojů (2002/88/ES)

28. Nařízení vlády [č. 464/2005 Sb.](#), kterým se stanoví technické požadavky na **měřidla**, ve znění nařízení vlády č. [246/2010 Sb.](#) (2004/22/ES)
29. Nařízení vlády č. [616/2006 Sb.](#), o technických požadavcích na výrobky z hlediska jejich **elektromagnetické kompatibility** (2004/108/ES)
30. Nařízení vlády [č. 176/2008 Sb.](#), o technických požadavcích na **strojní zařízení**, ve znění nařízení vlády [č. 170/2011 Sb.](#) a nařízení vlády [č. 229/2012 Sb.](#) (2006/42/ES, 2009/127/ES, 2012/32/EU)
31. Nařízení vlády [č. 266/2009 Sb.](#), o technických požadavcích na **námořní zařízení**, ve znění nařízení vlády [č. 113/2010 Sb.](#), nařízení vlády [č. 228/2011 Sb.](#) a nařízení vlády [č. 335/2012 Sb.](#) (96/98/ES, 2010/68/ES, 2011/75/EU)
32. Nařízení vlády [č. 86/2011 Sb.](#) o technických požadavcích na **hračky**, ve znění nařízení vlády č. [24/2013 Sb.](#), (2009/48/ES, 2012/7/EU, 2012/160/EU)
33. Nařízení vlády [č. 208/2011 Sb.](#) o technických požadavcích na **převratitelná tlaková zařízení** (2010/35/EU)

Poslední změna: 1. 7. 2013

Harmonizované technické normy

Harmonizované technické normy předpoklad pro volný pohyb produktů na území EU

Normativní dokumenty, ve kterých je uveden současný stav techniky, s přihlédnutím k předpokládanému omezení pětiletým intervalem, jsou v EU vhodným nástrojem pro prokázání shody produktu s požadavky Směrnic EU. Zejména na úrovni malých a středních podniků (MSP) je mnohdy problémem použít vhodný postup pro vypracování ES prohlášení o shodě. Proto dále uvádím několik základních kroků, na základě kterých, při použití příslušných Směrnic EU a harmonizovaných norem je možno označit výrobek CE.

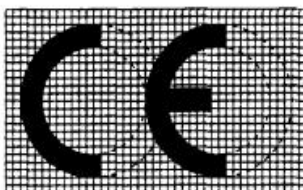
Stručný souhrn předpokladů pro možnost umístění označení CE na produkt

Předpoklady je možné shrnout do následujících kroků:

- Krok 1 – **zjištění Směrnic EU a harmonizovaných norem s těmito směrnici, které se na produkt vztahují;**
- Krok 2 – **ověření požadavků specifických pro produkt,** tento požadavek je záležitostí výrobce, který je povinen zajistit shodu produktu s požadavky legislativy EU; **plná shoda** s harmonizovanými normami poskytuje produktu „**presumpci shody**“ s příslušnými základními požadavky příslušné Směrnice EU. Použití harmonizovaných norem zůstává dobrovolné. Je možné volit i jiné způsoby, na základě kterých se dosáhnou základní požadavky Směrnic EU;
- Krok 3 **zjištění, zda je nutné nezávislé hodnocení shody notifikovaným orgánem**
POZNÁMKA Každá Směrnice EU, vztahující se na příslušný obor stanovuje, pro které produkty tohoto oboru (běžné rozlišení je na produkty regulované a neregulované sféry, u strojních zařízení jsou do regulované sféry zařazeny např. dřevozpracující stroje) je nutné, aby postup při posuzování shody byl zhodnocen autorizovanou třetí stranou - **notifikovaným orgánem**. Účast třetí strany tedy není pro všechny produkty nutná. Kdo je, autorizovanou třetí stranou je podrobně rozvedeno v ČSN EN ISO/IEC 17000:2005 „Posuzování shody – Slovník a základní principy“. Autorizace je prováděna národními orgány (ČIA) a po oficiálním „oznámení“ Komisi EU a uvedení v databázi NANDO (New Approach Notified and Designated Organisations) je příslušný orgán notifikován.
- Krok 4 – **přezkoušení produktu a ověření jeho shody**
Za postup ES přezkoušení typu shody s legislativou EU odpovídá výrobce; součástí tohoto postupu je **analýza rizik** jako nedílná složka managementu rizika.
- Krok 5 – **požadavky na technickou dokumentaci a zajištění její dostupnosti**
Výrobce je povinen vypracovat technickou dokumentaci v rozsahu požadavků produktu příslušné Směrnice EU, která je vyžadována k prokázání shody příslušného produktu spolu s **analýzou rizik** spojených s užíváním produktu. Technická dokumentace musí být spolu s ES prohlášením o shodě předložena na požádání příslušným národním orgánům. V ES prohlášení o shodě se uvedou podrobné údaje o použitých právních předpisech nebo jejich ustanoveních, které výrobce nebo jeho zplnomocněný zástupce použil. Výrobce odpovídá za sepsání a podepsání ES prohlášení o shodě oprávněnou osobou. Pokud byl do fáze zkoušek k ověření způsobilosti pro CE zahrnut notifikovaný orgán, musí být vedle označení CE, uvedeno jeho identifikační číslo. Jestliže se notifikovanou osobou stala autorizovaná osoba postupem podle zákona, musí používat identifikační číslo notifikované osoby přidělené v rámci její autorizace.
- Krok 6 – **upevnění označení CE na produkt na základě ES prohlášení o shodě**
Označení CE musí být v zemích EEA nebo Turecku upevněno výrobcem nebo jeho pověřeným zástupcem, viditelně, čitelně a nesmazatelně Označením CE, podle příslušné Směrnice EU jsou opatřeny pouze stanovené produkty. Grafická podoba označení CE je stanovena zvláštním právním předpisem.
- Vzor označení na produktu je na následujícím obrázku:

CE marking

The CE conformity marking shall consist of the initials 'CE' taking the following form:

Obrázek 7 Příklad informací uváděných u označení shody CE a značení štítkem pro „Tepelně izolační výrobky pro stavebnictví – Průmyslově vyráběné výrobky z fenolické pěny (PF) – Specifikace:

Viz ČSN EN 13166:2009

Výrobce nebo jeho zplnomocněný zástupce se sídlem v EHP je odpovědný za připojení označení CE. Připojení musí být provedeno na samotném výrobku, na štítku k němu připevněném, nebo na jeho obalu. Označení CE sestává výhradně z iniciál „CE“ ve tvaru stanoveném ve směrnici Rady 93/68/EEC, doprovázených identifikačním číslem notifikovaného orgánu v případě výrobků podle systému 1.

Označení CE pro výrobky z fenolické pěny musí být doplněno dále uvedenými informacemi:

Číslo notifikované osoby (výrobky podle systému 1)
Název nebo identifikační značka a registrovaná adresa výrobce Poslední dvojčíslí roku, v němž bylo označení připojeno Číslo ES certifikátu shody (pokud je to třeba)
Číslo evropské normy EN pro tento výrobek Identifikace výrobku Reakce na oheň – Třída Tepelný odpor – Tepelná vodivost Tloušťka Kód značení (podle kapitoly 6 této normy pro příslušné charakteristiky podle tabulky ZA.1)

Obrázek 8 – Kompletní označení výrobku splňujícího požadavky direktiv EU

ES prohlášení o shodě pro strojní zařízení

Pro vypracování tohoto prohlášení a jeho překladů platí stejné podmínky jako pro návody k použití. Prohlášení musí být napsáno strojem nebo tiskacími písmeny rukou.

Toto prohlášení se vztahuje výlučně na strojní zařízení ve stavu, v jakém bylo uvedeno na trh, a nevztahuje se na součásti, které byly následně přidány konečným uživatelem, nebo následně provedené zásahy konečného uživatele.

ES prohlášení o shodě musí obsahovat následující údaje:

1. údaje o výrobcí nebo zplnomocněném zástupci – u fyzické osoby jméno a příjmení nebo obchodní firmu a trvalý pobyt nebo adresu místa bydliště nebo místo podnikán, u právnické osoby název nebo obchodní firmu a její sídlo nebo umístění organizační složky,
2. jméno a adresu osoby pověřené kompletací technické dokumentace, přičemž tato osoba musí být usazena v členském státě Evropské unie,
3. popis a identifikace strojního zařízení, včetně obecného označení, funkce, modelu, typu, výrobního čísla a obchodního názvu,
4. větu s prohlášením, že strojní zařízení splňuje všechna příslušná ustanovení předmětného předpisu Evropských společenství a, pokud to přichází v úvahu, obdobnou větu s prohlášením o shodě s jinými předpisy Evropských společenství nebo jejich příslušnými ustanoveními, kterým strojní zařízení odpovídá, přičemž musí jít o předpisy zveřejněné v Úředním věstníku Evropské unie,
5. případně jméno, adresu a identifikační číslo notifikované osoby, která provedla ES přezkoušení typu a číslo certifikátu ES přezkoušení typu,
6. popřípadě jméno, adresu a identifikační číslo notifikované osoby, která schválila systém komplexního zabezpečování jakosti,
7. popřípadě odkaz na použité harmonizované normy,
8. popřípadě odkaz na jiné technické normy a specifikace,
9. místo a datum vydání prohlášení,
10. údaje o totožnosti osoby oprávněné vypracovat prohlášení jménem výrobce nebo jeho oprávněného zástupce a její podpis.

4. Systém posuzování shody

Na systém technické harmonizace úzce navazuje proces posuzování shody, který je jedním z důležitých postupů používaných napříč celým spektrem technické normalizace. Proces posuzování shody umožňuje posoudit stejným způsobem vlastnosti produktu (výrobku nebo služby) tak, že výsledky posouzení jsou srovnatelné a transparentní. Výsledky procesu posuzování shody lze pak zpětně aplikovat v systému technické harmonizace.

Technická norma **ČSN EN ISO/IEC 17000 (01 0106) Posuzování shody – slovník a základní principy** obsahuje důležité pojmy pro celou oblast posuzování shody. Mezi nejdůležitější je možno zahrnout:

- **Posouzení shody (Conformity assessment)**
Prokázání, že specifikované požadavky vztahující se k produktu, procesu, systému osobě nebo orgánu jsou splněny
- **Činnost první strany v posuzování shody**
Činnost posuzování shody, jež je vykonávána osobou nebo organizací, která poskytuje předmět
- **Činnost druhé strany v posuzování shody**
Činnost posuzování shody, jež je vykonávána osobou nebo organizací, která má uživatelský zájem na předmětu
- **Činnost třetí strany v posuzování shody**
Činnost posuzování shody, jež je vykonávána osobou nebo orgánem, který je nezávislý na osobě poskytující předmět a na uživatelském zájmu na tomto předmětu.
- **Orgán posuzující shodu**
orgán, který vykonává služby v oblasti posuzování shody
- **Akreditační orgán**
pravomocný orgán provádějící akreditaci
- **Systém posuzování shody**
pravidla, postupy a management pro provádění posouzení shody
- **Schéma posuzování shody, program posuzování shody**
Systém posuzování shody vztahující se ke specifickým předmětům posuzování shody, na které jsou kladeny specifické požadavky, specifická pravidla a postupy

Norma **ČSN EN ISO/IEC 17000 (01 0106)** „Posuzování shody – slovník a základní principy“ obsahuje mimo základní pojmy ještě v příloze A „Principy posuzování shody“, kde jsou sjednoceny jednak

- **Funkční přístup** k posouzení shody,
- **Výběr**, zahrnující plánování a přípravné činnosti pro sběr a uvedení všech informací pro následnou činnost
- **Stanovení** - zkoušení, inspekce/kontrola, audit nebo vzájemné posouzení
- **Přezkoumání a potvrzení** – je závěrečný stupeň kontrol před přijetím důležitého rozhodnutí a potvrzení, které se dostává potencionálním uživatelům jako „Prohlášení o shodě“
- **Potřeba dozoru** – zajištění trvalého plnění požadavků

V příloze B jsou pak uvedeny příbuzné pojmy definované v jiných dokumentech.

Pro potřebu výrobců patří k nejdůležitějším

- **ČSN EN ISO/IEC 17050-1 (01 5259)** „Posuzování shody - Prohlášení dodavatele o shodě – Část 1: Všeobecné požadavky“

Tato část normy byla vytvořena s cílem poskytnout všeobecné požadavky týkající se prohlášení dodavatele o shodě. Týká se jednoho ze tří typů potvrzení shody – potvrzení shody provedeného první stranou (tj. dodavatelem produktu). Dalšími typy potvrzení shody jsou potvrzení shody druhou stranou (tj. pokud uživatel vydává potvrzení na produkt, který používá) nebo potvrzení shody třetí stranou. Každý z těchto tří typů potvrzení shody je na trhu používán s cílem zvýšit důvěru ve shodu nějakého předmětu posuzování shody

Tato část normy stanoví požadavky, které budou použity, pokud určitá organizace odpovědná za splnění specifikovaných požadavků (dodavatel) poskytuje prohlášení, že produkt (včetně služby), proces, systém managementu, osoba nebo orgán je ve shodě se specifikovanými požadavky, které mohou zahrnovat normativní dokumenty, jako jsou normy, pokyny, návody, technické specifikace, zákony a předpisy. V tomto prohlášení o shodě mohou být také činěny odkazy na výsledky posouzení jednou nebo více prvními, druhými nebo třetími stranami. Tyto odkazy nemají být interpretovány jako prostředek v jakémkoli smyslu omezující odpovědnost dodavatele.

Tato část normy stanovuje všeobecné požadavky na prohlášení dodavatele o shodě v případech, kdy je žádoucí nebo potřebné, aby shoda předmětu se specifikovanými požadavky byla – bez ohledu příslušné odvětví – potvrzena. Pro účely této části normy ISO/IEC 17050 může být předmětem prohlášení o shodě produkt, proces, systém managementu, osoba nebo orgán.

Tato část normy ISO/IEC 17050 nestanovuje žádné speciální předměty, kterých se prohlášení o shodě týká.

- **ČSN EN ISO/IEC 17050-2** (01 5259) „Posuzování shody - Prohlášení dodavatele o shodě - Část 2: Podpůrná dokumentace“

Prohlášení dodavatele o shodě je formou potvrzení, které splňuje požadavky trhu a regulačních orgánů ve věci důvěry. Přijetí prohlášení dodavatele o shodě by mělo být rozšířeno o uchování dokumentovaných informací, na základě kterých dodavatel zakládá své prohlášení a zpřístupnění těchto informací na požádání.

Tato část normy ISO/IEC 17050 stanovuje požadavky na dokumentaci, která podporuje prohlášení dodavatele o shodě. Kromě toho, že tato dokumentace zvyšuje důvěru v prohlášení shody dodavatele, může pomoci příslušným pověřeným orgánům při jejich dozorových činnostech.

Shodu produktu (včetně služby), procesu, systému managementu, osoby nebo orgánu se specifikovanými požadavky, které mohou zahrnovat normativní dokumenty, zákony a předpisy může být zapotřebí řádně doložit na odpovědnost dodavatele a to bez ohledu na příslušné průmyslové odvětví.

- **ČSN ISO/IEC 17007** (01 5269) „Posuzování shody - Návod pro navrhování normativních dokumentů vhodných k použití pro posuzování shody“

Technická norma stanoví zásady a návod pro vývoj normativních dokumentů, které obsahují:

- ✓ specifikované požadavky, které má splňovat předmět posuzování shody;
- ✓ specifikované požadavky na systémy posuzování shody, které mohou být použity, pokud se prokazuje, že předmět posuzování shody splňuje specifikované požadavky.

Technická norma je určena k používání pro zpracovatele norem, kteří nevyužívají směrnice ISO/IEC, pro průmyslové asociace a sdružení, kupující, regulační orgány, spotřebitele a nevládní skupiny, akreditační orgány, orgány posuzování shody, vlastníky schémat posuzování shody a jiné zainteresované strany jako jsou pojišťovny. Norma stanoví zásady a návod, jak vypracovávat normativní dokumenty, jako jsou např. normy, technické specifikace, pravidla praxe a předpisy, a to tak, aby byly stručné a jasné, zejména v souvislosti s jakoukoli následnou činností posuzování shody.

Činnosti posuzování shody zahrnují zkoušení, inspekci a různé formy certifikace. Výsledkem těchto činností mohou být potvrzení (atestace), jako jsou např. prohlášení, zprávy (protokoly), certifikáty, značky shody nebo udělování povolení a licencí (viz také ISO/IEC 17000:2004).

Tato mezinárodní norma je určena pro dále uvedené uživatele:

- ✓ zpracovatele norem, kteří nevyužívají směrnice ISO/IEC;
- ✓ průmyslové asociace a sdružení;
- ✓ kupující;
- ✓ regulační orgány;
- ✓ spotřebitele a nevládní skupiny;
- ✓ akreditační orgány;
- ✓ orgány posuzování shody;
- ✓ vlastníky schémat posuzování shody; a
- ✓ jiné zainteresované strany, např. pojišťovny

Technická norma má pomoci výše uvedeným uživatelům při vypracování specifických normativních dokumentů na národní, regionální nebo mezinárodní úrovni, a to jak v regulovaných, tak v neregulovaných aplikacích. Pro uživatele této normy mohou být rovněž užitečné správné normalizační postupy definované ve směrnících ISO/IEC (které specifikují požadavky na normativní dokumenty ISO a IEC obsahující specifikované požadavky) a v Dohodě WTO (Světové obchodní organizace) o technických překážkách obchodu, Příloha 3, *Pravidla správné praxe pro vypracování, přijímání a používání norem*. Směrnice ISO/IEC, Část 2:2004, 6.7, obsahuje rovněž hlediska posuzování shody.

Norma rovněž zahrnuje návod na specializované mezinárodní normy a pokyny v oblasti posuzování shody, známé jako soubor nástrojů pro posuzování shody. Jedná se především o práce CASCO ve spolupráci s IEC. Odkaz na tyto obecné publikace je uveden proto, aby se zdůraznilo, že obsahují mezinárodně schválená ustanovení zahrnující činnosti posuzování shody. Spolehnutí se na tyto publikace usnadňuje opakovatelnost a vzájemné akceptování výsledků posuzování shody v rámci celého světa.

Aby byla tato mezinárodní norma snadno srozumitelná, nebyla, pokud to bylo možné, použita odborná terminologie. V některých případech však bylo použití odborné terminologie nevyhnutelné. Například požadavky v normativních dokumentech se mohou týkat mnoha různých oblastí, např. konkrétního materiálu, produktu, služby, instalace, procesu, systému, osoby nebo orgánu. V kontextu posuzování shody se jedná o příklady „předmětu posuzování shody“. Abychom vyloučili opakování seznamu těchto příkladů, používá se v celém textu termín „předmět posuzování shody“, jehož definice je uvedena v kapitole 3.

Návod v této mezinárodní normě je rozdělen do tří kapitol, a sice:

- ✓ kapitola 4 stanovuje pět zásad, jako základ pro následný návod;
- ✓ kapitola 5 uvádí návod na vypracování normativních dokumentů, které specifikují požadavky na charakteristiky předmětů posuzování shody;
- ✓ kapitola 6 uvádí návod na vypracování normativních dokumentů specifikujících požadavky na systémy posuzování shody.

Přehled dalších technických norem z oblasti posuzování shody

- **ČSN EN ISO/IEC 17025** (01 5253) „Posuzování shody - Všeobecné požadavky na způsobilost zkušebních a kalibračních laboratoří“
- **ČSN EN ISO/IEC 17065** (01 5256) „Posuzování shody - Požadavky na orgány certifikující produkty, procesy a služby“
- **ČSN EN ISO/IEC 17021** (01 5257) „Posuzování shody - Požadavky na orgány poskytující služby auditů a certifikace systémů managementu“
- **ČSN EN ISO/IEC 17011** (01 5258) „Posuzování shody - Všeobecné požadavky na akreditační orgány akreditující orgány posuzující shodu“
- **ČSN EN ISO/IEC 17024** (01 5258) „Posuzování shody - Všeobecné požadavky na orgány pro certifikaci osob“
- **ČSN EN ISO/IEC 17020** (01 5260) „Posuzování shody - Požadavky pro činnost různých typů orgánů provádějících inspekci“
- **ČSN ISO/IEC 17030** (01 5262) „Posuzování shody - Všeobecné požadavky na značky shody třetí strany“
- **ČSN EN ISO/IEC 17040** (01 5263) „Posuzování shody - Všeobecné požadavky na vzájemné posouzení orgánů posuzujících shodu a na vzájemné posouzení akreditačních orgánů“

5. Management kvality

První normy managementu kvality vznikly v roce 1985. V roce 1994/5 byly zrevidovány a byla dopracována řada dalších norem, které ji doplňovaly. K další velké revizi došlo v roce 2000. Současné normy platí od roku 2009.

Technické normy řízení kvality

Základní normou, která se v současnosti zabývá budováním, řízením a činnostmi systému řízení kvality, je

ČSN EN ISO 9001:2009 (01 0321) – Systémy managementu kvality – Požadavky

S ní jsou spojeny další dvě normy:

ČSN EN ISO 9000:2006 (01 0300) – Systémy managementu kvality – Základní principy a slovník

ČSN EN ISO 9004:2010 (01 0324) – Řízení udržitelného úspěchu organizace – Přístup managementu kvality

Tato technická norma zavádí jako základní teze zaměření na zákazníka a procesní přístup. Zároveň má odbourat přílišnou administrativu, na kterou se zaměřovala norma z roku 1994 a která byla nepotřebným balastem při zavádění normy. Výhodu přinášela pouze pro certifikační organizace, které mohly při certifikacích systému kvality kontrolovat množství mnohdy zbytečné dokumentace, na záznamech o kvality, které mnohdy ani nebyly nutné, ale nikdo si nedovolil při auditu diskutovat s auditorem a přesvědčit ho o tom, že jeho požadavek je zbytečný.

Stávající „Procesní přístup“ zdůrazňuje zejména důležitost:

- a) Pochopení požadavků zákazníka a jejich plnění
- b) Potřebu zvažovat procesy z hlediska přidané hodnoty
- c) Dosahování zvýšení výkonnosti a efektivnosti procesů
- d) Neustálé zlepšování procesu na základě objektivního měření

Kapitola 1 - v této kapitole je definován předmět normy

Kapitola 2 – kapitola obsahuje normativní odkazy

Kapitola 3 – termíny a definice se odvolává na ISO 9000, kde jsou obsaženy prakticky všechny potřebné termíny a definice.

Základ normy je v dalších kapitolách – 4 až 8, které se dělí na podkapitoly. Stručný přehled obsahu kapitol, uvedený v této publikaci, postačí pro získání základního přehledu a názoru o obsahu normy. Podrobnější znalosti a dovednosti je možno získat na specializovaných školeních pořádaných organizacemi, které se zabývají managementem kvality.

Kapitola 4 – Systém managementu kvality zahrnuje 3 podkapitoly.

✓ **Řízení systémů a procesů**

Úspěšné vedení organizace vyžaduje jasné a systematické vedení organizace. Vrcholové vedení má vytvořit takové systémy a procesy, které mohou být snadno pochopeny a mohou být zlepšovány.

✓ **Řízení dokumentace**

Management má určit dokumentaci včetně záznamů pro podporu účinného a efektivního fungování organizace. Mají se zvážit požadavky zákazníka a smluvních stran, přijetí norem všech druhů, zachovávat příslušné zákonné požadavky a další požadavky.

✓ **Použití zásad managementu kvality**

Zásady jsou: zaměření na zákazníka, vedení a řízení zaměstnanců, zapojení zaměstnanců, procesní přístup, systémový přístup k managementu, neustálé zlepšování, rozhodování na podkladě analýzy údajů a informací a vzájemně prospěšné dodavatelské vztahy.

Kapitola 5 – Povinnosti managementu zahrnuje 6 podkapitol

✓ **Všeobecný návod**

Obsahuje základní činnosti managementu, metody měření výkonnosti organizace a v neposlední řadě i zásady, které má vedení organizace uplatňovat.

✓ **Potřeby a očekávání zainteresovaných stran**

Tato pasáž obecně specifikuje potřeby a očekávání zákazníků a konečných uživatelů, zaměstnanců organizace, vlastníků a/nebo investorů, dodavatelů a partnerů a veřejnosti, ovlivněné produkty organizace. Nutná je i známost a plnění požadavků zákonných předpisů a nařízení.

✓ **Politika kvality**

Je prostředek ke zlepšování výkonnosti organizace. Politika kvality musí být konzistentní s vizí a strategií vedení i musí zahrnovat neustálé zlepšování uspokojování potřeb zákazníků. Je nutno ji efektivně formulovat i účinně sdělovat.

✓ **Plánování**

Do této oblasti jsou zahrnuty cíle kvality a plánování kvality. Cíle kvality vyplývají z politiky kvality a konkretizují ji pro určité období.

✓ **Povinnost, pravomoc a komunikace**

Pro efektivní funkci systému musí být stanoveny povinnosti i pravomoci pro všechny zaměstnance uvnitř systému. Vrcholové vedení musí jmenovat představitele managementu, který má řídit, monitorovat a kontrolovat systém. Norma definuje i základní povinnosti takového pracovníka. Článek „interní komunikace“ řeší komunikaci mezi vedením a zaměstnanci i zpětnou vazbu této komunikace.

✓ **Přezkoumání managementu**

Základem je vyhodnocení účinnosti systému, ale je nutno dbát i na výměnu nových nápadů, otevřenou diskusi s vyhodnocováním výstupů. Norma doporučuje i co by mělo být výstupem z přezkoumání.

Kapitola 6 – Management zdrojů zahrnuje 8 podkapitol

✓ **Všeobecný návod**

Vedení má zajistit, aby zdroje, podstatné pro uplatňování strategie a dosahování cílů organizace byly identifikovány a byly dostupné. Mezi zdroje patří: zaměstnanci, infrastruktura, pracovní prostředí, informace, finanční a přírodní zdroje, ale i dodavatelé a partneři. Vše se musí vzít v úvahu a zlepšovat a zefektivnit využití.

✓ **Zaměstnanci**

Velmi důležitá oblast, kde je podrobně specifikováno zapojení zaměstnanců do plnění cílů, otázky výcviku a zvyšování odborné způsobilosti, ale i pěstování vědomí závažnosti a odpovědnosti u zaměstnanců.

✓ **Infrastruktura**

Požadavky na stanovení nezbytné infrastruktury – závod, pracovní prostory, nástroje a zařízení, podpůrné služby, informační a komunikační technologie, přepravní zařízení. Vše má být zaměřeno pro efektivní plnění cílů organizace.

✓ **Pracovní prostředí**

Management má zajistit pozitivní vliv pracovního prostředí na výkonnost zaměstnanců.

✓ **Informace**

Informace jsou základní zdroj pro neustálý rozvoj organizace, pro její rozhodování i podnět pro inovace.

✓ **Dodavatelé a partnerství**

Management má za úkol vytvářet dobré vztahy s dodavateli a partnery s cílem zlepšení spolupráce. Patří sem optimalizace počtu dodavatelů, spolupráce s nimi při validaci procesů, monitorování schopnosti dodávat shodné produkty s cílem eliminovat nadbytečná ověřování, společný rozvoj strategie

✓ **Přírodní zdroje**

Dostupnost přírodních zdrojů může pozitivně i negativně ovlivnit organizaci a její výsledky. Je nutno mít nouzové plány na zajištění dostupnosti přírodních zdrojů.

✓ **Finanční zdroje**

Řízení finančních zdrojů spočívá v soustavném srovnávání jejich plánovaného a skutečného využívání

Kapitola 7 – Realizace produktu zahrnuje 6 podkapitol

✓ **Všeobecný návod**

Vedení má zajistit účinné fungování procesů – realizačních i podpůrných. Výstupem realizačních procesů jsou produkty, podpůrné procesy jsou nezbytné pro realizační procesy. Každý proces je definován jako posloupnost souvisejících činností. Management má stanovit vstupy i výstupy a činnosti potřebné pro jejich efektivní a účinnou přeměnu. Je nutno definovat záležitosti, které je nutno brát v úvahu při procesu, řízení procesu, vstupy a výstupy a přezkoumání procesu, validace a změny procesů a další záležitosti.

✓ **Procesy týkající se zainteresovaných stran**

Organizace má mít stanoveny vzájemně přijatelné procesy pro efektivní a účinné komunikování se zákazníky a jinými zainteresovanými stranami. Je nutno sbírat a analyzovat údaje o procesu jako požadavky zákazníka, průzkum trhu, požadavky smluv, analýza konkurence a další.

✓ **Návrh a vývoj**

Při vývoji výrobku je nutno posoudit a analyzovat druhy poruchových stavů a jejich důsledků, analyzovat strom poruchových stavů, předpověď bezporuchovosti, klasifikační a simulační metody. Je nutno dbát i na vstupy pro návrh a vývoj i na výstupy z návrhu a vývoje. Návrh a vývoj je nutno přezkoumávat

✓ **Nakupování**

Vrcholové vedení má zajistit pro proces nakupování takové systémy hodnocení a řízení, které zajišťují přesné identifikování potřeb a specifikaci nakupovaných produktů, potřeby organizace, kriteria pro ověřování, záruční dobu, ochranu, identifikovatelnost produktu. Musí zajistit i proces řízení dodavatelů, jejich schopnost trvale dodávat požadované produkty, ale i pružnost odezvy na poptávky, nabídky, výběrová řízení, životaschopnost dodavatele.

✓ **Činnost při výrobě a poskytování služeb**

V této kapitole se řeší zajištění prospěchu pro zainteresované strany. Patří sem snižování odpadu, prevence problémů, výcvik zaměstnanců, sdělování a zaznamenávání problémů, rozvíjení způsobilosti dodavatele a řadu dalších. Patří sem i otázky identifikovatelnosti a sledovatelnosti, ale i způsob identifikace a ochrany majetku zákazníka. Patří sem i způsoby ochrany produktu – skladování, balení, manipulace, ale i požadavky související se software, elektronickými médii nebezpečnými látkami.

✓ **Řízení měřících a monitorovacích zařízení**

Management má stanovit efektivní a účinné měřící a monitorovací předpisy, včetně metod a přístrojů pro ověřování a validaci produktů a procesů. Patří sem i průzkumy, simulace i jiné měřící a monitorovací činnosti.

Kapitola 8 – Měření, analýza a zlepšování má 5 podkapitol

✓ **Všeobecný návod**

Patří sem měření výkonnosti procesů organizace – měření a hodnocení produktů, způsobilosti procesů, dosahování cílů projektu a spokojenosti zákazníka.

✓ **Měření a monitorování**

Měření a monitorování spokojenosti zákazníka je založeno na přezkoumávání informací týkajících se zákazníka. Jsou to například průzkumy u zákazníka a uživatele, zpětná vazba na aspekty produktu, požadavky zákazníků, potřeby trhu a další, mezi jiným i informace týkající se konkurence. Dále je nutno sem počítat i interní audity, finanční opatření – analýzy nákladů na různé činnosti. Zajímavá je část věnovaná sebehodnocení. Patří sem i měření a monitorování zaměřené na hodnocení procesů – výtěžnost, efektivnost, využití technologií snižování odpadů a další.

✓ **Řízení neshody**

Neshodné výrobky musí být po jejich vzniku řízeny a musí být definován postup pro přezkoumání neshody a její vypořádání.

✓ **Analýza údajů**

Pro přijímání rozhodnutí je nutno analyzovat údaje. Pro analýzu se používají jednak metody analýzy, statistické metody a logické analýzy. Výsledků je možno využít pro určování trendů, spokojenosti zákazníka, efektivnosti a účinnosti procesů a dalších.

✓ **Zlepšování**

Organizace musí neustále pracovat na svém zlepšování. V této oblasti jsou popsány jak opatření k nápravě, tak i prevence ztrát. Výsledkem všech procesů je pak neustálé zlepšování organizace

Při zavádění normy ČSN EN ISO 9001 by měl každý podnik podrobně popsat své procesy ve výrobě, konstrukci, technologii, obchodě tak, aby splnil požadavky normy. Norma je dobrým prostředkem pro uspořádání vztahů uvnitř podniku a ze zkušenosti mohou doporučit, že aplikace ustanovení normy vedla k zlepšení komunikace uvnitř podniku i k objevení skrytých rezerv, které bylo možno po jejich identifikování při zavádění systému řízení kvality využít ve prospěch podniku a jeho zaměstnanců.

Související normy

ČSN EN ISO 9000:2006 (01 0300) Systémy managementu kvality - Základní principy a slovník
ČSN EN ISO 9001 (01 0321) Systémy managementu kvality - Požadavky

ČSN EN ISO 9004 (01 0324) Řízení udržitelného úspěchu organizace - Přístup managementu kvality
ČSN P ISO/TS 16949 (01 0329) Systémy managementu kvality - Zvláštní požadavky na používání ISO 9001:2008 v organizacích zajišťujících sériovou výrobu a výrobu náhradních dílů v automobilovém průmyslu
ČSN EN ISO 19011 (01 0330) Směrnice pro auditování systémů managementu
ČSN ISO/TR 10013 (01 0331) Směrnice pro dokumentaci systému managementu jakosti
ČSN ISO 10005 (01 0332) Systémy managementu kvality - Směrnice pro plány kvality
ČSN ISO 10006 ed. 2 (01 0333) Systémy managementu jakosti - Směrnice pro management jakosti projektů
ČSN ISO 10007 (01 0334) Systémy managementu jakosti - Směrnice managementu konfigurace
ČSN ISO 10014 (01 0335) Management kvality - Směrnice pro dosahování finančních a ekonomických přínosů
ČSN ISO/TR 10017 (01 0336) Návod k aplikaci statistických metod v ISO 9001:2000
ČSN ISO 10015; 01 0337; Management jakosti - Směrnice pro výcvik
ČSN ISO 10019 (01 0338) Směrnice pro výběr poradců v systému managementu kvality a pro využívání jejich služeb
ČSN ISO 10002 (01 0339) Management kvality - Spokojenost zákazníka - Směrnice pro vyřizování stížností v organizacích
ČSN ISO 10001 (01 0340) Management kvality - Spokojenost zákazníka - Směrnice pro pravidla chování organizací
ČSN ISO 10003 (01 0341); Management kvality - Spokojenost zákazníka - Směrnice pro externí řešení sporů organizace
ČSN ISO 10004 (01 0342) Management kvality - Spokojenost zákazníka - Směrnice pro monitorování a měření

6. Environmentální management

Princip environmentálního managementu

Obdobný systém jako je v oblasti managementu kvality existuje i v oblasti environmentálního managementu. Soubor norem řady 14000 obsahuje základní podmínky a požadavky pro navržení a realizaci účinného systému, který je možno integrovat s ostatními potřebami managementu a pomoci tak organizacím dosáhnout jejich environmentálních a ekonomických cílů.

Základní normou v oblasti environmentálního managementu (EMS) je norma

ČSN EN ISO 14001 (01 0901) Systémy environmentálního managementu – Požadavky s návodem na použití

Tato norma specifikuje požadavky na systém environmentálního managementu, které mají zájemci umožnit přípravu a zavedení politiky a cílů, za současného respektování požadavků právních předpisů i informací o významných environmentálních aspektech.

Systém umožňuje organizaci připravit environmentální politiku, navrhnout cíle a procesy pro dosažení závazků obsažených v politice, přijmout nezbytná opatření pro zlepšení svého environmentálního profilu a prokázat shodu systému s požadavky této mezinárodní normy.

Hlavním cílem normy je podpora ochrany životního prostředí, prevence jeho znečištění v rovnováze se sociálními a ekonomickými potřebami.

Model systému environmentálního managementu:

ČSN EN ISO 14001 (01 0901) Systémy environmentálního managementu – Požadavky s návodem na použití

Norma ČSN EN ISO 14001 v kapitole 4 „Požadavky na systém environmentálního managementu“ podrobně specifikuje požadavky, které je nutno splnit. Jednotlivé požadavky normy jsou následující:

4.1 Všeobecné požadavky

Základní požadavky na vytvoření, zdokumentování, zavedení, udržování a neustálé zlepšování systému environmentálního managementu

4.2 Environmentální politika

Článek obsahuje základní požadavky na tvorbu a obsah environmentální politiky

4.3 Plánování

Článek obsahuje jednotlivé požadavky, které je nutno zohlednit:

- Environmentální aspekty,
- Požadavky právních předpisů a jiné požadavky,
- Cíle, cílové hodnoty a program

4.4 Zavedení a provoz

Článek specifikuje jednotlivé oblasti, které musí být splněny při zavádění a provozování systému. Patří sem:

- Zdroje, úlohy, odpovědnost a pravomoc,
- Odborná způsobilost, výcvik a povědomí,
- Komunikace,
- Dokumentace,
- Řízení dokumentů,
- Řízení provozu,
- Havarijní připravenost a reakce

4.5 Kontrola

Kapitola specifikuje požadavky na kontrolní postupy a na kontinuální zlepšování systému. Jedná se o:

- Monitorování a měření,

- Hodnocení souladu,
- Neshoda,
- Opatření k nápravě a preventivní opatření,
- Řízení záznamů,
- Interní audit

4.6 Přezkoumání vedením

V posledním článku kapitoly 4 jsou pak definovány podmínky pro přezkoumání systému vedením organizace, co vše je nutno do tohoto procesu zahrnout a co by mělo být výstupem z přezkoumání.

Příloha A

Příloha normy je pak podrobným návodem k použití této normy. Jsou zde podrobně specifikovány jednotlivé požadavky a způsob jejich splnění.

Audity managementu kvality, environmentálního managementu a dalších

Audity systému environmentálního managementu jsou podrobně specifikovány v normě

ČSN EN ISO 19011 Směrnice pro auditování systémů managementu.

Tato norma poskytuje návody k auditování systému environmentálního managementu, managementu kvality ale i dalších, jako je management bezpečnosti v dopravě, management záznamů management odolnosti, bezpečnosti a kontinuity, management bezpečnosti informací a management bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

V normě jsou stanoveny základní principy auditování:

- **Integrita** (poctivé, svědomité a odpovědné vykonávání své práce, sledování aplikovatelných legislativních požadavků, prokazování kompetence v průběhu výkonu práce, být ve všech případech nestranný, spravedlivý a nepodjatý a vnímat veškeré vlivynarušující úsudek v rámci provádění auditu)
- **Spravedlivé prezentování** (povinnost podávat pravdivé, přesné, objektivní, jasné a úplné zprávy)
- **Profesionální přístup** (uplatňování pečlivosti a správného úsudku v souladu s významem auditu i důvěrou, jakou v něj vkládá klient auditu nebo ostatní zainteresované strany)
- **Důvěrnost** (bezpečnost informací získaných při auditu, které nesmí být auditorem poskytnuty někomu jinému nebo jinak zneužity)
- **Nezávislost** (nestrannost auditu a objektivita výsledů a závěrů auditu)
- **Průkaznost** (použitím vhodného vzorkování dosáhnout spolehlivých a reprodukovatelných závěrů z auditu)

Norma obsahuje nejen požadavky na audit a jeho průběh, ale i požadavky na auditory, na jejich vzdělání a praxi. Zároveň si norma všimá i požadavků na morální vlastnosti auditorů i na jejich etické chování při auditech.

Souvisící normy:

ČSN ISO 14004 (01 0904) Systémy environmentálního managementu - Všeobecná směrnice k zásadám, systémům a podpůrným metodám

ČSN ISO 14005 (01 0905) Systémy environmentálního managementu - Směrnice pro fázovou implementaci systému environmentálního managementu včetně používání hodnocení environmentální výkonnosti

ČSN EN ISO 14006 (01 0906) Systémy environmentálního managementu - Směrnice pro začlenění ekodesignu

ČSN ISO 14015 (01 0915) Environmentální management - Environmentální posuzování míst a organizací (EPMO)

ČSN EN ISO 14020 (01 0920) Environmentální značky a prohlášení - Obecné zásady

ČSN ISO 14021 (01 0921) Environmentální značky a prohlášení - Vlastní environmentální tvrzení (typ II environmentálního značení)

ČSN ISO 14024 (01 0924) Environmentální značky a prohlášení - Environmentální značení typu I - Zásady a postupy

ČSN ISO 14025 (01 0925) Environmentální značky a prohlášení - Environmentální prohlášení typu III - Zásady a postupy

ČSN EN ISO 14031 (01 0931) Environmentální management - Hodnocení environmentálního profilu – Směrnice

ČSN EN ISO 14040 (01 0940) Environmentální management - Posuzování životního cyklu - Zásady a osnova

ČSN EN ISO 14044 (01 0944) Environmentální management - Posuzování životního cyklu - Požadavky a směrnice

ČSN EN ISO 14045 (01 0945) Environmentální management - Posuzování eko-efektivity produktového systému - Zásady, požadavky a pokyny

ČSN ISO/TR 14047 (01 0947) Environmentální management - Posuzování životního cyklu - Příklady aplikace ISO 14042

ČSN P ISO TS 14048 (01 0948) Environmentální management - Posuzování životního cyklu - Formát dokumentace údajů

ČSN ISO/TR 14049 (01 0949) Environmentální management - Posuzování životního cyklu - Příklady aplikace ISO 14041 pro stanovení cíle a rozsahu inventarizační analýzy

ČSN ISO 14050 (01 0950) Environmentální management – Slovník

ČSN EN ISO 14051 (01 0951) Environmentální management - Nákladové účetnictví materiálových toků - Obecný rámec

ČSN 01 0962 Environmentální management - Integrace environmentálních aspektů do návrhu a vývoje produktu

ČSN ISO 14063 (01 0963) Environmentální management - Environmentální komunikace - Směrnice a příklady

TNI 01 0964 Pokyn pro začlenění environmentálních problémů do norem produktů

ČSN ISO 14064-1 (01 0964) Skleníkové plyny - Část 1: Specifikace s návodem pro stanovení a vykazování emisí a propadů skleníkových plynů pro organizace

ČSN ISO 14064-2 (01 0964) Skleníkové plyny - Část 2: Specifikace s návodem pro stanovení, monitorování a vykazování snížení emisí nebo zvýšení propadů skleníkových plynů pro projekty

ČSN ISO 14064-3 (01 0964) Skleníkové plyny - Část 3: Specifikace s návodem pro validaci a ověření výroků o skleníkových plynech

ČSN ISO 14065 (01 0965) Skleníkové plyny - Požadavky na orgány validující nebo ověřující skleníkové plyny pro použití v akreditaci nebo jiných formách uznávání

ČSN ISO 14066 (01 0966) Skleníkové plyny - Požadavky na odbornou způsobilost týmů pro validaci a ověřování skleníkových plynů

ČSN EN ISO 19011 (01 0330) Směrnice pro auditování systémů managementu

7. Užitečné odkazy na webové stránky

Při tvorbě publikace a prezentací autoři čerpali informace uveřejněné na následujících webových stránkách:

Weby v ČR:

- Úřad pro normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví www.unmz.cz
- Česká společnost pro technickou normalizaci www.cstn.cz
- Národní politika podpory kvality www.npj.cz
- Český institut pro akreditaci www.cai.cz
- Česká společnost pro jakost www.csq.cz

Weby evropských organizací:

- CEN www.cen.eu, www.cencenelec.eu
- CEN – BOSS <http://www.cen.eu/boiss/Pages/Default.aspx>
- CENELEC www.cenelec.eu, www.cencenelec.eu
- ETSI www.etsi.eu

Weby mezinárodních organizací

- ISO www.iso.org
- IEC www.iec.ch
- ITU www.itu.int

Weby zahraničních organizací

- Německý institut DIN www.din.de
- Britský institut BSI www.bsigroup.com
- Rakouský institut ASI www.as-institute.at
- Slovenský institut SÚTN www.sutn.sk

Facebook:

- ÚNMZ, odbor technické normalizace <http://www.facebook.com/normy.unmz>